

NOVI

Odmev

APRIL 2013
ŠTEVILKA 49
ISSN 1331 - 548X

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKI DOM

VUKLOŠIČ 1870 - 1891

SLOVENSKI DOM - NAŠ DRUGI DOM

- 3 Odštevanje do vstopa v Evropsko unijo
Za kulturni praznik jagodni izbor slovenskih filmov
- 5 Pred Slovenskim domom so novi izzivi in naloge
- 6 Pevski zbor Slovenskega doma na reviji Primorska poje
Šopkove velikonočne razstave
- 7 Kronika dogodkov v duhovni sekciji
- 8 Spomini na prvega slovenskega generala
- 9 Alpinistični četrtek z mladim Luko Lindičem
- 10 Plezalne odprave zakoncev Grmovšek
Iz zakladnice naše knjižnice: nasmejte se ob ruski klasiki
- 11 Še bolj vesela petkova srečanja
Prijetno slovo od starega leta
95 let Katarine Ulčar
- 12 Slovensko veleposlaništvo v pomoč izgnancem
David Babič v slovenski vaterpolski reprezentanci
V spomin Dragici Buljan
- 13 Odšel je Ljudevit Gaj

6

SLOVENCI NA HRVAŠKEM

- 13 Popis prebivalstva: vse manj nas je in vse starejši smo
- 14 Pukšiči: slovenska povezanost na Hrvaškem je enkratna
- 15 Reka: Kulturni praznik v znamenju slovenskih pesmi, besed in podob
Zadar: Društvo Lipa napolnilo že osem uspešnih let
- 16 Karlovec: Za Prešernov dan slikarska razstava z belokranjskimi motivi
Šibenik: V Prešernovem društvu proslavili Prešernov praznik
- 17 Umag: Pestra zima v društvu Ajda
- 18 Pulj: Društvo Istra ima svojo knjižnico!
BOŠTJAN MATJAŽ KORDIŠ (1939 – 2013)

NOVICE IZ DOMOVINE

- 19 Slovenija – Hrvaška: Veliko zatikanja, malo rešitev, a kmalu skupaj v evropski družini

POGOVARJALI SMO SE

- 20 Aleks Markulin: Karlovški Slovenec, športnik od nog do glave

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 21 FRANC MIKLOŠIČ: Velikan slovenskega in slovanskega jezikoslovja
- 22 SLOVENCI NA HRVAŠKEM NEKOČ IN DANES (II. del)

KULTURNA OBZORJA

- 23 Grenko-sladka predstava Jureta Ivanušiča
Zagrebska uprizoritev z nagradami ovenčane Nevihte
- 24 Tradicionalni Gostičevi dnevi
KULTURNA DOGAJANJA: Močno glasbeno in gledališko prepletanje

USTVARJALNICA

- 26 Stanko Mlinar: Moja prva ljubezen, moja vespa
Irena Hribar: Še pomnite, tovariši?

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 27 Ne pozabimo slovenskih jedi: leča na sto in en način
Pregovori so zaklad človeške modrosti

19

Novi odmev izdajata Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba in Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb

s pomočjo

Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc.

Uredništvo:
Miroslava Maria Bahun, Agata Klinar
Medaković, Silvin Jerman, Polona Jurinić,
Ivica Kunej, Franc Strašek, Darko Šonc.

Pregled, priprava in oprema besedil:
Ilinka Todorovski.

Oblikovanje in prelom:
Josipa Glavaša.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.,
Bistranska 19, Zagreb.

Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov.

Naslov uredništva:
Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom,
Masarykova 13/1, 10000 Zagreb,
tel./fax 48 55 171;
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci.hr

NASLOVNICA: Doprsni kip Franca Miklošiča v parku gimnazije Franca Miklošiča v Ljutomeru.
Foto: Ludvig Rogan

Odštevanje do vstopa v Evropsko unijo

Pomlad se je komaj dobro začela, mi pa že hrepenimo po poletju. Takrat se bo namreč začelo odštevanje do še enega prelomnega datuma v naših življenjih, 1. julija, ko bo tudi Hrvaška vstopila v Evropsko unijo. Ta zdaj povezuje 27 držav in ima pol milijarde prebivalcev, pripadnikov različnih narodov in ver, ki govorijo v 23 uradnih jezikih in številnih jezikih manjšin. Prvega julija bo Evropska unija spregovorila tudi v hrvaščini in nam ob dvigu evropske in hrvaške zastave zaželela: Dobrodošli!

Seveda vemo, da se niti v Evropski uniji povsod ne cedita med in mleko. Saj se nam ni treba ozirati prav daleč! Že samo razmere v Sloveniji nam povedo, da članstvo v še tako pomembnih organizacijah ne pomeni takojšnjega konca družbenih, političnih in finančnih težav v neki državi, kaj šele slovesa od človeške ozkosti, neumnosti, nerazumevanja, stereotipov in predsodkov.

Ob spomladanski menjavi oblasti v Sloveniji se nismo mogli načuditi pomisleku, ki se je pojavil glede nove ministrice za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Tine Komel. Ob njeni kandidaturi se namreč v ospredje niso prebila vprašanja, ali bo znala dobro delati ali ne, ali je dovolj izkušena in usposobljena ali ne, ali ima dober program ali ne..., vprašanja torej, ki jih je pač logično zastavljati, ko nekdo prevzema neko pomembno novo dolžnost. Ne. Problem naj bi bil, ker je Tina Komel pripadnica italijanske manjšine! Kar menda izključuje, da bi nosila slovenstvo v srcu, to pa možnost, da bi dobro skrbela za Slovence zunaj slovenskih meja!?

Če bi kdo, ki tako misli, vprašal nas, bi mu povedali, kako zelo se moti. V srcih pripadnikov manjšine je namreč dovolj prostora za vse: za naše korenine in naš življenjski prostor, za naše rojake in naše sodržavljane, za preteklost, sedanjost in

prihodnost, za vse, kar je v življenju dobrega in pomembnega, za strpnost, ljubezen in razumevanje, ne glede na poreklo ali rod. Smo pripadniki manjšine in smo ponosni na to. Včasih se nam celo zdi, da imamo dve srci: enega, ki bije po slovensko, in enega, ki bije po hrvaško. A obe bijeta v sozvočju. In sta neločljiv del nas, naše osebnosti in identitete. Je s tem kaj narobe? Ne, nasprotno, to nas bogati! Kako lepo bi bilo in koliko bolje bi se razumeli med seboj, če bi vsi ljudje čutili to širino, ali pa vsaj razumeli nas, ki imamo to lastnost in ta privilegij.

Zase in za svoje potomce pričakujemo, da nas bodo sodili po naših delih in dejanjih, ne pa po tem, kako po mnenju nekoga čuti naše srce. Vse to so tudi ideali Evropske unije. Vemo, da so še daleč od uresničitve, a pot je prava. Želimo živeti v skladu z geslom evropske kampanje: »Vsi drugačni - vsi enako-pravni«!

Za kulturni praznik jagodni izbor slovenskih filmov

Kultura nas povezuje: dnevi slovenske kulture v Zagrebu

V počastitev slovenskega kulturnega praznika je Slovenski dom pripravil bogat program z naslovom **Kultura nas povezuje**, ki se je na različnih zagrebških prizoriščih odvijal med 4. in 8. februarjem. Za dokumentarne filme, pogovore z umetniki, godalni koncert, razstavo filmskih plakatov in delavnico slovenskega jezika je vladalo veliko zanimanje.

Program je nastal v sodelovanju s slovenskim veleposlaništvom na Hrvaškem, Kulturno-informacijskim centrom v Zagrebu (KIC), Svetom slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb in Centrom za slovenščino kot drugi/tuji jezik v Ljubljani. Prireditve so potekale v Slovenskem domu na Masarykovi 13 in v KIC-u na Preradovičevi 5.

Slovenski filmski plakat

Dnevi slovenske kulture so se začeli 4. februarja v KIC-u z razstavo Pridite v kino! Avtorica **Metka Dariš** iz Muzejskega oddelka Slovenske kinoteke iz Divače je predstavila slovenski filmski plakat in

Kulturni praznik v KIC-u. Foto: KIC

raznoliko zgodovino njegovega oblikovanja na Slovenskem ter poskušala osvetliti, kako se je oblikovanje razvijalo in kako raznovrsten je lahko njegov vizualni jezik. Posebno zanimivost Kinotekine zbirke plakatov predstavlja kitajski plakat za film Kekec iz leta 1956, ki je bil narejen za kitajsko turnejo kulturnega slovenskega filma za mlade, posnetega po istoimenski knjigi Josipa Vandota. Odrpne je popestril nastop glasbene skupine mladih

tolkalcev Sudar, ki deluje v Slovenskem domu. Predsednik Zveze slovenskih družtev na Hrvaškem, Slovenskega doma in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb Darko Šonc je poudaril pomen kulture za ustvarjanje vezi med narodoma. Spomnil je, da Prešernov dan praznujemo 8. februarja v spomin na 8. februar 1849, ko je preminil veliki slovenski pesnik France Prešeren. V imenu slovenskega veleposlaništva je navzoče ▶

pozdravila kulturna atašejka Urška Po-
točnik, v nadaljevanju pa sta sledila še
nagovora direktorice KIC-a Gabrijele
Krmptić Kos in predstojnice katedre
za slovenski jezik na Filozofski fakulteti

Posebno zanimivost Kinotekine
zbirke plakatov predstavlja kitajski
plakat za film Kekec iz leta 1956.

v Zagrebu Anite Peti Stantić. Slednja je
med drugim povedala, da pouk sloven-
ščine na njihovi fakulteti poteka že od 2.
polovice 19. stoletja. Posebej je poudarila,
da katedra izvrstno sodeluje s Slovenskim
domom in drugimi slovenskimi društvi
na Hrvaškem.

Kultura v barvah košarke

Svečano odprtje dnevov slovenske kul-
ture je potekalo tudi v znamenju športa
oziroma košarke. V KIC-u je gostoval Ivo
Daneu, legenda slovenske košarke, obi-
skovalci pa so si lahko ogledali 30-minu-
tni dokumentarni film Spomini med koši
– Ivo Daneu režiserja Aleša Žemlje, ki
je bil posnet leta 2005 v produkciji RTV
Slovenije. Lahko bi rekli, da je tisti večer v
KIC-u oživel duh jugoslovanske košarke
iz 70-ih let prejšnjega stoletja in enkratne
generacije košarkarjev, ki je ob številnih
fantastičnih uspehih med drugim enega
svojih največjih vrhuncev doživela
na Svetovnem košarkarskem prvenstvu
leta 1970 v Ljubljani, ko so osvojili zlato
medaljo. To je potrdila tudi skupinska
fotografija gostov na otvoritvi, takratne
četverice »zlatih košarkarjev« – Petra
Skansija, Nikole Plečarja in Rata Tvrđića
z njihovim takratnim kapetanom Ivom
Daneuom.

Pogled v preteklost z osvetlitvijo dana-
šnjega položaja sta povzela Daneu in
Skansi v pogovoru, ki ga je povezoval
Dejan Vodovnik, zagrebški dopisnik
Dela. Ivo Daneu je v vlogi ambasadorja
EuroBasketa 2013, ki bo letos v Sloveniji,
pozval tudi hrvaške ljubitelje športa, da v
čim večjem številu obiščejo to prireditve.

Ikone slovenske kulture

Petega februarja je v KIC-u potekal kra-
tek in zanimiv tečaj slovenskega jezika
Kaj je to slovenščina?, ki sta ga v dina-
mični interakciji z občinstvom vodili lek-
torica slovenščine na zagrebški Filozofski
fakulteti Ivana Petric Lasnik in asistentka
za slovenski jezik Jelena Tušek. Občin-
stvo, med katerim je bilo veliko mladih,
je reševalo pisni kviz o slovenski kulturi
in jeziku, srečni izžrebanec pa se je raz-
veselil družinskega vikend paketa, darila
Term Čatež.

Po delavnici je bil na ogled film Topori-
šič – samotni hodec skozi neprijazen čas
režiserja in scenarista Slavka Hrena. Aka-
demik Jože Toporišič, ki se je rodil v Mo-
stecu pri Brežicah, velja za največjega slo-
venskega jezikoslovca 20. stoletja, čeprav
je mednarodno slavo prej doživel v tujini
kot doma. Prejemnik Zoisove nagrade je
avtor številnih del s področja slovenskega
jezikoslovja in je pomembno pripomogel
h kulturni identiteti Slovenije. V svoji iz-
jemno bogati pedagoški karieri je med
drugim delal tudi kot lektor v Splitu, Za-
dru in Zagrebu.

Sledila sta še dokumentarna filma, ki iz-
kazujeta spoštovanje dvema ženskima
ikonama slovenske kulture. Prvi o pe-
snici in igralki Mili Kačičevi z naslovom
Mila, naša Mila – portret Mile Kačič reži-
serja in scenarista Slavka Hrena. Portret
filmske in gledališke igralka ter pesnice

prepleta osebno zgodovino, kakor se je
ohranila na gledaliških fotografijah in
filmskih podobah, ter pesnično poezi-
jo, ki razkriva zelo senzibilno osebnost.
Življenje ji ni prizanašalo, njena podoba
na filmu pa je v očeh gledalcev zakoreni-
njena v liku komične figure – v polnem
nasprotju z resničnostjo.

Drugi film z naslovom Ivana Kobilca –
portret slikarke in scenografke Marte
Freljih je predstavil slavno slikarko Ivano
Kobilco. Pripoveduje o pogumni, samo-
zavestni, inovativni in ustvarjalni ume-
tnici v času, ko se ženske niso mogle iz-
šolati v državnih ustanovah in si pridobiti
naslova akademske slikarke in so trpele
očitek neakademskosti.

Boleča dediščina slovenskih žena

Šestega februarja sta v KIC-u pred pred-
vajanjem filma Aleksandrinke s krajšim,
prvim skupnim nastopom prijetno prese-
netila prva violinistka Zagrebške filhar-
monije, zagrebška Slovenka Sidonija Le-
bar in violončelist Stin Lebar. Zaigrala sta
skladbo Družinske variacije, praižvedbo
skladbe Moj očka ima konjička dva, ki jo
je posebej za to priložnost komponiral
hrvaški skladatelj Tomislav Uhlík.

Film Metoda Pevca Aleksandrinke je
leta 2011 na Festivalu slovenskega filma
v Portorožu osvojil nagrado kot najbolj-
ši dokumentarec, letos pa je režiser zanj
prejel nagrado Prešernovega sklada.
Zgodba o aleksandrinkah je zgodba o
boleči, skoraj izključno ženski emigraciji.
Zaradi revščine in fašistične asimilacijske
politike so Vipavsko dolino vse do druge
svetovne vojne množično zapuščali pred-
vsem mladi ljudje. Moški so odhajali v
Argentino, od koder se niso vračali, de-
kleta in žene so odhajale v Egipt, največ v

Pogovor predsednika Slovenskega doma Darka Šonca z režiserjem in
scenaristom Aleksandrink Metodom Pevcem (na desni). Foto: M.B.

Pogovor Črta Škodlarja z vrhunskim slovenskim baletnikom in
zdravnikom Henrikom Neubauerjem (na levi). Foto: M.B.

takrat bogato in kozmopolitsko Aleksandrijo, kjer so ostale tudi več desetletij kot dovilje, varuške, gospodinje. Številne so se vrnilo prepozno, da bi lahko doživele svoje lastne otroke in svoj dom, dobesedno svoj, saj je bil ta največkrat odplačan prav z njihovim denarjem.

Film Metoda Pevca Aleksandrinke je leta 2011 na Festivalu slovenskega filma v Portorožu osvojil nagrado kot najboljši dokumentarec.

Pogovor z režiserjem in scenaristom Metodom Pevcem o boleči dediščini in usodi kar pet tisoč Slovencev, ki so morali poiskati boljše življenje v Egiptu, je

vodil Darko Šonc, predsednik Slovenskega doma.

Balet je njegovo življenje

V Slovenskem domu je 7. februarja potekal pogovor z baletnikom, opernim režiserjem, koreografom, rednim profesorjem na ljubljanski Akademiji za glasbo, zdravnikom in publicistom Henrikom Neubauerjem. Pogovor z naslovom Balet je moje življenje je vodil skladatelj, lutkar in filmar Črt Škodlar. Večer je obogatil tudi kratek film o velikem umetniku, ki je na slovenskih in tujih odrih postavil prek 80 baletnih koreografij ter o operi in baletu napisal 25 knjig in prek 500 člankov. Med drugim je soavtor knjige Slovenski umetniki na hrvaških odrih, ki je izšla leta 2011.

Dneve slovenske kulture v Zagrebu sta 8. februarja zaokrožila projekciji filmov Presihajoče jezero - Zadnji čoln režiserke Jasne Hribernik, ki je nastajal kar sedem let in govori o največjem slovenskem presihajočem jezeru, o Cerknškem jezeru, o katerem je že v 16. stoletju pisal Janez Vajkard Valvazor, in V letu hip hopa režiserja in fotografa Borisa Petkovića, ki na izviren način ponuja pregled hiphoperske scene in rap glasbe v Sloveniji od njenih začetkov do danes.

Podnapise v vseh filmih so prevedli študentje slovenščine na Oddelku za južnoslovenske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu v okviru projekta Svetovni dnevi slovenskega dokumentarnega filma.

Agata Klinar Medaković

Pred Slovenskim domom so novi izzivi in naloge

Rednega občnega zbora Slovenskega doma, ki je potekal 6. marca v prostorih društva, se je udeležilo toliko članov, da je bila dvorana čisto polna. Pregledali smo opravljeno delo v minulem letu in potrdili načrte za letos. Največji izziv: pridobitev mladih članov.

Po formalnem uvodu in potrditvi zakonitosti zbora je predsednik društva Darko Šonc poročal o finančnem poslovanju v letu 2012. Zvedeli smo, da je Slovenski dom denarna sredstva, ki so mu na voljo, izkoristil dokaj dobro in racionalno ter jih porabil namensko. Navzoči so poročilo soglasno potrdili. Nato je predsednik v zanimivi računalniški predstavitvi spomnil na dejavnosti, ki so se odvijale v prejšnjem letu. Navdušeni smo bili nad velikim številom in pestrostjo preteklih dogajanj. Čeprav smo se večine dogodkov udeležili in na njih tudi sodelovali, je bil splošen vtis ob pogledu na opravljeno delo več kot odličen. Omenila bi na primer organizacijo številnih razstav in zanimivih proslav državnih praznikov ter gostovanja slovenskih in hrvaških diplomatov, umetnikov, znanstvenikov in športnikov v Slovenskem domu... Dogodkov je bilo še veliko več in so

bili pravzaprav v vsaki številki našega Novega odmeva sproti opisani in doku-

Občni zbor 2013. Foto: S.O.

mentirani s fotografijami. Pa vendar, ko smo se spomnili vseh dogodkov hkrati in vsega opravljenega v celoti, smo bili zelo zadovoljni.

Kako naprej?

Tudi letošnji načrt dela ponuja bogato vsebino. Februarja smo proslavili naš kulturni praznik, Prešernov dan, v KIC-u so se ves teden vrstila zelo zanimiva dogajanja (filmi, predavanja, glasbeni umetniški program), ki so bila dobro

pripravljena, v mestu lepo sprejeta in dobro obiskana. V Slovenskem domu

smo spremljali zanimivo predavanje zakonskega para vrhunskih alpinistov. O vsem tem seveda podrobneje poročamo tudi v tej številki Novega odmeva. Za v prihodnje je napovedana cela vrsta zelo različnih aktivnosti, s prošnjo za še večjo udeležbo članov ter dopolnitev programov z novimi izzivi in idejami...

Ponosni smo lahko, da ima Slovenski dom kar 800 registriranih članov, da smo enotni in da dosežemo kakovostno raven dela. Seveda pa ostaja želja, da bi se v prihodnosti v društvo včlanilo čim več mlajših. In teh v Zagrebu ni malo. Čeprav jim morda primanjkuje časa za sodelovanje v društvu, bi si želeli, da bi našli interes v potrjevanju svoje nacionalne identitete, kakor tudi svojega osebnega izraza.

Vasilija Tovarloža

Pevski zbor Slovenskega doma na reviji Primorska poje

Čas hitro teče in spet je prišla spomlad. Ob tem času vsako leto po vsej Primorski pojejo. Zborovske revije se je že tradicionalno udeležil tudi naš mešani pevski zbor pod dirigentsko palico prof. Ivica Ivanovića. Nastopili smo 17. marca v Cerknem.

Koncerti v okviru prireditve Primorska poje potekajo po različnih primorskih in zamejskih krajih in zbori vsako leto nastopajo drugje. Tokrat smo nastopali v osnovni šoli Cerkno, kjer smo se predstavili s skladbami, ki oznanjajo pomlad, ljubezen in vero v lepše življenje. Prepričani smo, da smo s svojim pejem im dobrim počutjem razveselili tudi publiko v dvorani, ki nas je pozdravila s prisrčnim ploskanjem. Zapeli smo naslednje pesmi: Lipa, D. Jenko - L. Lebič, Pa

Pesem najde pot do srca

Na koncertu je sodelovalo še šest zborov, in sicer Mešani pevski zbor Žaga iz Srpence, Moški pevski zbor Vesna iz Križa, Moški pevski zbor Triglav iz Trente, Ženski pevski zbor Večernica iz Ajdovščine, Dekliški pevski zbor Mavrica iz Postojne in Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič iz Trsta. Pozorno smo prisluhnili vsem izvedbam in je bilo res težko presoditi, kateri med njimi je boljši. Vsak ima svojo osebnost, bodisi z milimi ženskimi ali mladostnimi dekliškimi glasovi bodisi z močnimi in borbenimi moškimi toni. Vsi na nek način najdejo pot do našega srca.

Zahvaljujemo se za prisrčno dobrodošlico in okusno kosilo Pr' Padkejc. Ob zvokih pesmi Vstajanje Primorske, ki

MePZ Slovenski dom v Cerknem. Foto: M.B.

Na prvi zborovski reviji Primorska poje leta 1970 je nastopalo 49 zborov, na letošnji, ki je že 44. zapored, bo na 32 koncertih v Sloveniji, zamejstvu in na Hrvaškem, pelo že prek 200 pevskih zborov. Ena največjih prireditev slovenske ljubiteljske kulture se je letos začela 1. marca s koncertom na Dobrovem v Brdih, sklenila pa se bo 28. aprila v Nabrežini na tržaškem Krasu. Devetnajstega aprila bo koncert tudi v Zagrebu, in sicer v mali dvorani Lisinskega. Zagrebški koncert Primorska poje že četrto leto pripravlja Slovenski dom.

se sliš, primorska ljudska, prir. K. Pahor, Šaljivka, J. Štolcer Slavenski in Kukovca je kukala, napjev iz Kokošarjeve zbirke.

je tudi himna ponosnih in prisrčnih primorskih ljudi, smo se poslovili in se podali na pot v Zagreb.

V spomin na kmečki punt

Primorci se zelo zavedajo svoje zgodovine in ji posvečajo primerno spoštovanje. Letošnja zborovska revija je posvečena spominu na uporne kmete s Tolminskega in njihovemu puntu proti zemljiški gospodi in državi. Ta se je zgodil leta 1713 zaradi nevdržnega položaja kmetov, ki so bili obremenjeni z velikim fevdalnimi dajatvami in služnostim ter davki. Upor je vojska zadušila, sledila je krvava obsodba: usmrčenih je bilo 11 tolminskih puntarjev, drugi pa so bili obsojeni na zaporne in denarne kazni.

Mirjana Turković

Šopkove velikonočne razstave

Pred največjim krščanskim praznikom so članice naše ustvarjalne delavnice Šopek marljivo ustvarile številne stvaritve po velikonočnih motivih in jih predstavile na treh velikonočnih razstavah in delavnici v Zagrebu.

Domiselno aranžirano spomladansko cvetje in z najrazličnejšimi tehnikami obarvane velikonočne pisanice, narejene na visoki estetski ravni, so 15. marca na razstavi v Slovenskem domu pozele sijajne odzive številnih obiskovalcev, ki niso skoparili s pohvalami. »Videti je, da je v vsak izdelek vloženo veliko truda in potrpežljivosti. Najbolj so mi všeč pirhi poslikani z enim od slovenskih simbolov – nageljčki,« je dejala obiskovalka Viktorija Dragičević. Štiriletna Zora, ki si je razstavo ogledala v spremstvu mame Fanny Obratov, članice Slovenskega doma, je igrivo povedala: »Doma se bom igrala s pirhi, ki so mi jih podarile tete iz Šopka.« Odlično razpoloženje je dopolnila članica Šopka Adica Dobrić-Jelača, ki je veselo zapela slovensko ljudsko pesem Lastovki v slovo.

Razstava tudi v počastitev vstopa Hrvaške v EU

Enaindvajsetega marca se je Šopek z velikonočnimi pisanicami, slovenskimi velikonočnimi dobrotami in običaji predstavil v hrvaški hiši Materina zgodba v Zagrebu, na razstavi Velikonočne pisanice narodnih manjšin Mesta Zagreb.

Vrata Zagreba so na stečaj odprta manjšinam

Razstavo v hrvaški hiši Materina zgodba je 21. marca odprla namestnica zagrebškega župana Jelena Pavičić Vukičević, ki je poudarila, da manjšine niso gosti v hrvaški metropoli, in se jim zahvalila za bogastvo kulturne različnosti in dediščino, s katero plemenitijo Zagreb. »V grbu mesta Zagreb so simbolizirana na stečaj odprta vrata, ki izražajo gostoljubnost, zavetje in dobrodošlico vsem, posebej pa manjšinam«, je dejala.

Utrinek z razstave v Slovenskem domu. Foto: M.B.

Šopek v hrvaški hiši Materina zgodba. Foto: M.B.

Šopek na hrvaški televiziji

Hrvaška televizija je zadnje marčno oddajo Manjšinski mozaik posvetila posebnostim slovenskih velikonočnih običajev, njihovi simboliki in radostim velikonočnega podarjanja. Reportažo s članicami Šopka in vodjo Jakovom Šimunovićem je TV-ekipa posnela v Slovenskem domu. Oddajo z naslovom Šopki in pisanice (Pušleki i pisanice), ki je bila na sporedu 29. marca, si je mogoče ogledati tudi na spletu; na portalu www.hrt.hr jo lahko poiščete v rubriki »televizija na zahtjev«.

Razstavljali so člani kulturnih društev slovenske, češke, madžarske, poljske, rusinske in ukrajinske manjšine, oblečeni v narodne noše. Razstavo v počastitev vstopa Hrvaške v Evropsko unijo je pripravila hrvaška hiša Materina zgodba v sodelovanju z vladnim

Svetom za narodne manjšine in zagrebško Koordinacijo svetov in predstavnikov narodnih manjšin. Spomladansko cvetje v šopkih in aranžmajih, ki je nežno okrasilo mize, razcvetele veje jabolk in velikonočne pisanice z motivi vseh vrst cvetja je Šopek 21. marca razstavil tudi prijateljih v zagrebškem društvu Črnogorcev in prijateljev Črne Gore Montenegro.

Triindvajsetega marca pa je Šopek s podobno vsebino sodeloval tudi na dobro obiskani velikonočni delavnici zagrebških narodnih manjšin Tradicija, ki nas povezuje, v ljudski univerzi Dubrava, kjer je članica Šopka Stanka Novković radovednim otrokom in Zagrebčanom iz prve roke prikazala umetnost barvanja pirhov z naravnimi barvami iz čebule, zelja, rdeče pese in borovnic ter tehniko »po slovensko«, z motivi nageljnov, žafranov in drugega cvetja.

*Stanka Novković,
Agata Klinar Medaković* 🇺🇸

Kronika dogodkov v duhovni sekciji

Člani duhovne sekcije in pevskega zbora Anton Martin Slomšek smo v pozno jesen vstopili z lepimi spomini na septembrsko romanje na Ptujsko Goro. Vso zimo smo se udeleževali slovenskih maš, pevskih vaj in druženj.

Dekanu Šentjerneja Antonu Trpinu je na maši 14. oktobra pri branju pomagal Janez Tomažin, ki se pripravlja za duhovno službo. Tudi 28. oktobra nam je slovensko mašo podaril dekan Anton Trpin. Novembra – prvega, ko je praznik vseh svetih, in drugega, ko obhajamo spominski dan vseh rajnih ali verne duše, smo se spomnili naših dragih pokojnikov in na njihovih grobovih prižgali svečo ali položili šopek. Na maši 11. novembra smo s Francem Ratajem z Dobove molili za pokojne starše Račič (Kristina Rusak), 25. novembra pa z Robertom Smodišem iz Krškega za pokojno Terezijo Tepeš-Rea. November smo si zapomnili tudi po obogatitvi našega pevskega zbora. S petjem so se nam namreč pridružili Vera Eufemija Đelošević, Olga Cesarec, Marija Naglič in Veljko Hržan.

Konec starega in začetek novega leta

Zadnja maša v letu 2012 je bila na Štefanovo 26. decembra, podaril pa nam jo je dekan Anton Trpin v sodelovanju z Janezom Tomažinom. Božič in novo leto smo proslavili vsak po svoje in 4. januarja 2013 začeli z rednimi vajami našega pevskega zbora, 13. januarja je maševal Roman Travar z Dobove, 27. januarja pa Robert Smodiš. Molili smo za zdravje Jelice Poldrugáč. Tretjega februarja smo žal izvedeli da nas je v 87. letu zapustila Dragica Buljan, rojena Markič, najstarejša pevka v mešanem pevskem zboru Slovenski dom in pevskem zboru duhovne sekcije Anton Martin Slomšek. Do lanskega februarja je redno prihajala na pevske vaje, maše, romanja in nastope na revijah Primorska poje. Da bi se spoštljivo poslovili od naše Dragice, smo ji ob odhodu k večnemu počitku na Mirogoju zapeli V nebesih sem doma. Naj počiva v miru in naj ji bo lahka zemljica. Zdaj se pripravljamo za nastop na 44. reviji Primorska poje, ki se je začela v začetku marca. Na reviji se bo zvrstilo 32 koncertov z več kot dvesto zbori. Enajst koncertov bo tudi v slovenskem zamejstvu, kjer bo nastopil tudi naš zbor, in sicer konec aprila v cerkvi svetega Roka v Nabrežini pri Trstu.

Olga Tkalčec 🇺🇸

Spomini na prvega slovenskega generala

Z nadvse zanimivim predavanjem Dragana Potočnika smo obeležili dan Rudolfa Maistra, slovenski državni praznik, ki se obeležuje 23. novembra. Predavanje v organizaciji Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreba je potekalo 5. decembra v Slovenskem domu.

V predavanju je Dragan Potočnik podrobno predstavil lik in delo prvega slovenskega generala. Rudolf Maister je pomembna zgodovinska osebnost, eden redkih pogumnih mož v zgodovini Slovenije, ki je bil v pravem trenutku na pravem mestu.

Ob koncu prve svetovne vojne, po razpadu Avstro-Ogrske monarhije, je najprej v Mariboru, nato pa tudi na širšem štajerskem območju, uveljavil slovensko ljudsko voljo in dosegel, da je velik del slovenskega narodnostnega in govornega območja Štajerske in Koroške prišel pod slovensko oziroma jugoslovansko upravo. Iz vojakov slovenske narodnosti je sestavil vojaško enoto, s katero je zastražil ključne objekte v mestu. Z odločno akcijo je general Maister 23. novembra 1918 razorožil tudi nemško mariborsko mestno gardo. Slovensko vojaštvo in uprava sta tako postala popoln gospodar mesta in okolice. Tako je preprečil, da bi to območje priključili nemški Avstriji. Triindvajseti november je hkrati tudi spominski dan Mestne občine Maribor in praznik 72. brigade Slovenske vojske.

Maribor – pomembno središče štajerskih Slovencev

Predavatelj je posebej podrobno predstavil razmere v Mariboru in kulturno delovanje Slovencev pred prvo svetovno vojno. Te okoliščine so v veliki meri »pripravile teren« in generalu Maistru pomembno olajšale izvedbo zmagovalne akcije. Slovenci v Mariboru so v tistem obdobju kljub gospodarski šibkosti z organiziranim kulturno-prosvetnim, znanstvenim in narodno-obrambnim delom spreminjali mesto v kulturno središče štajerskih Slovencev. Proces slovenskega narodnostnega osamosvajanja v Mariboru sega v leto 1859, ko je škof Anton Martin Slomšek po dolgotrajnih prizadevanjih le uspel prestaviti sedež lavantinske škofije v Maribor. Proces slovenskega narodnostnega osamosvajanja se je nadaljeval z ustanovitvijo Visoke bogoslovne šole in Slovanske čitalnice. Nadaljeval se je ob časniku Slovenski narod, Narodni tiskarni, Slovenskem delavskem bralnem

Prof. dr. Dragan Potočnik. Foto: M.B.

Razmislek o borbah za severno in zahodno mejo

Slovenci smo generalu Maistru hvaležni za to kar je storil za nas ob koncu prve svetovne vojne na slovenskem severu. Na slovenskem zahodu takrat ni bilo nikogar, ki bi se uprl italijanski ekspanziji na naše ozemlje. Brez boja so okupirali celo Slovensko primorje in Istro. Na sto tisoče Slovencev in Hrvatov je četrto stoletje trpelo pod fašistično okupacijo. Potem smo se pa uprli. Že sredi vojne (leta 1943) smo osvobodili polovico ozemlja Slovenskega primorja. Prvega maja 1945 pa smo osvobodili Trst in Gorico, teden dni prej kot sta bila osvobojena Ljubljana in Zagreb. Ponosen sem na to, da sem bil od leta 1943 pa do konca vojne eden od deset tisoč primorskih borcev – borcev za slovensko zahodno mejo. Naša severna meja je bila obranjena brez uporabe orožja. Borba za zahodno mejo pa je dolgo trajala in zahtevala veliko žrtev. Ne morem razumeti, zakaj se za generala Maistra in njegove borce veže državni praznik, za borce za zahodno mejo pa ne. Netaktično z moje strani je bilo, da sem to vprašanje postavil predavatelju. Odzivi nekaterih naših članov so bili zame zelo neprijetni. Doktor Potočnik pa je kot zgodovinar moje vprašanje sprejel kot izziv za raziskavo in še eno predavanje.

Stanko Mlinar

in pevskega društva, Narodnem domu, Zgodovinskem društvu, Dramatičnem društvu in ob pomoči narodno zavednih posameznikov. Od začetka 20. stoletja je ta proces iz kulturnega boja s slovensko-slovanskim značajem prerasel v politični boj za osamosvojitve od habsburške monarhije.

Mladi naj se zavedajo svetlih zgodovinskih trenutkov

Po navdihujočem predavanju se je v prijetnem vzdušju razvila zanimiva razprava, v kateri so sodelovali člani Sloven-

skega doma. V zahvalo je predsednik društva Darko Šonc predavatelju podaril monografijo Slovenski umetniki na hrvaških odrih, knjižnica Slovenskega doma pa je postala bogatejša za obsežno monografijo Dragana Potočnika Zgodovinske okoliščine delovanja generala Rudolfa Maistra na Štajerskem, Koroškem in Prekmurju. Dr. Potočnik se je zahvalil za vabilo in pohvalil delovanje zagrebških Slovencev, ki ohranjamo svetle zgodovinske trenutke, ter nam na srce položil željo, da bi jih prenašali na mlajše generacije.

Agata Klinar Medaković

Alpinistični četrtak z mladim Luko Lindičem

Ciklus predavanj z naslovom Alpinistični četrtak v Slovenskem domu smo lani sklenili 13. decembra, z obiskom Luke Lindiča, 24-letnega alpinista iz Žalca, ki pripada krogu tistih, ki bodo v prihodnosti obdržali slovensko mesto v samem vrhu svetovnega alpinizma.

Luka Lindič se z alpinizmom ukvarja od leta 2004, leta 2008 je bil razglašen za najperspektivnejšega slovenskega alpinista, leta 2009 pa si je prislužil naziv najuspešnejšega alpinista po izboru Planinske zveze Slovenije.

Pomembna energija soplezalca

Svojo alpinistično zgodbo je Luka Lindič razkril s prikazovanjem veličastnih fotografij gora, ki jih je preplezal. Na začetku alpinistične poti je velikokrat za vadbo preplezal severno steno Ojstrice blizu svojega doma. Spoprijateljil se je z Lukom Krajncem, s katerim sta plezala vsepovsod, kjer se je le dalo. Izkušnje si je nabiral v klasičnih smereh slovenskih Alp, prostih ponavljanjih v Dolomitih, vzponih na Baghirathi v Indiji in K7 West v Pakistanu, kar nakazuje pot, po kateri bo šel njegov razvoj. Dejal je, da je spoznal ljudi, ki so nanj naredili velik vtis, posebej s svojo energijo, ki je pomembnejša kot hrana. Med njimi imata posebno mesto alpinista Silvo Karo in Marko Prezelj s katerima je že tudi plezal. Zanj je prvinski alpinizem več kot šport in zahteva človeka, ki ga zna živeti, in to tudi brez svedrovcev.

Slovenca častna člana najstarejšega planinskega društva na svetu

Slovenski alpinist Marko Prezelj je decembra postal častni član najstarejšega planinskega društva na svetu, britanskega The Alpine Cluba, ustanovljenega leta 1857 v Londonu. Prezelj je član Planinskega društva Kamnik in vodja slovenske mladinske alpinistične reprezentance. Prav s Prezljevimi predavanji smo marca lani začeli odmevno serijo predavanj z naslovom Alpinistični četrtak v Slovenskem domu. Pred Prezljem je bil v častno članstvo britanskega alpinističnega društva sprejet le še en Slovenec, in sicer Silvo Karo leta 2010.

Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca

S posebnim navdušenjem je pripovedoval o slovenski mladinski alpinistični reprezentanci, ki je bila ustanovljena v začetku leta 2012. To je skupina mladih

Luka Lindič. Foto: M.B.

Umirjena mladost, ki veliko obeta

V Lukovih besedah je čutiti skromnost, iskrenost, umirjenost in zrelost, ki veliko obeta. Z zavidanja vredno zrelostjo izbira vedno izzivov polne in nenavadne cilje. Ob fotografijah gora je pripovedoval o vzponih na steno Rzenik po smeri Peklenska Cedevida (z Lukom Stražarjem), na predostenje Križevnika po prvenstveni Rajčevi smeri (z Andrejem Grmovškom), na Mont Blanc v smeri Divine Providence, ki sta jo v prosti navezi z Lukom Krajncem premagala v enem zamahu v 32-ih urah neprekinjene akcije, na vrh Baghirathija v Indiji po prvenstveni smeri (z Markom Prezljem in Rokom Blagusom). V Dolomitih sta se z Lukom Krajncem podala v najtežjo steno Roceto Alte, kjer sta brez svedrovcev preplezala novo smer, ki sta jo poimenovala Forest Gump. Jeseni je prvič z Markom Prezljem plezal na 2. festivalu plezalcev v steni Bisotuna v Iranu.

ljudi, ki rada pleza in skupaj preživlja lepe trenutke, njen mentor pa je Marko Prezelj. Verjetno se bodo povezali z japonsko mladinsko reprezentanco, Luka pa bi si želel navezati stike tudi z mladimi hrvaškimi alpinisti, saj je velikokrat vadil v Paklenici.

Obiskovalcem, ki so zopet do zadnjega kotička napolnili dvorano Slovenskega doma, je zaupal načrte za leto 2013. Šel bo v Rocky Mountains v Kanadi, aprila in poleti najbrž v Alpe, za konec pa še na Himalajo. Kot je večkrat omenil, je zanj pot pomembnejša od cilja. V tem duhu mu želimo, da uspešno konča tudi študijsko pot; zdaj na fakulteti za logistiko v Celju obiskuje zadnji letnik.

Pobudnik alpinističnih četrtkov Željko Žarak se je zahvalil Slovenskemu domu, založniški hiši Libricon, Iglu športu, Hrvaški planinski zvezi, skladu Plezati je treba in vsem drugim, ki pomagajo pri pripravi predavanj.

Agata Klinar Medaković 🇺🇸

Zakaj se učim slovenščine?

»Mladi ljudje nimajo časa za učenje doma, vendar kljub temu napredujejo«, pravi profesorica slovenščine Marja Crnković. Tokrat objavljamo sestavek učenca, ki obiskuje nadaljevalni tečaj slovenskega jezika.

Slovenščina se mi zdi zanimiv jezik in za Hrvate ni preveč težek. Če želimo napredovati, se moramo doma učiti. Mislim, da bi se Hrvatje morali učiti slovenščino zaradi boljših medsebojnih stikov. Vedno manj Slovencev govori hrvaščino in zdaj se morata oba naroda potruditi in se naučiti jezika. Največ težav mi delata dvojina in slovenska narečja, ki jih je v Sloveniji mnogo.

Domagoj Marić

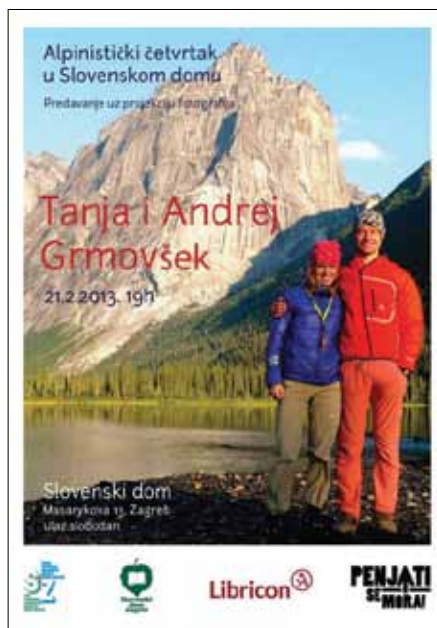
Plezalne odprave zakoncev Grmovšek

Prvi letošnji alpinistični četrtak v Slovenskem domu je potekal 21. februarja, ko sta nas obiskala Tanja in Andrej Grmovšek. Skupno doživljanje gora, šport, avanture, raziskovanja in preprostost so njune najpomembnejše življenjske vrednote.

Življenjska partnerja Grmovšek sodita med najaktivnejše in najboljše slovenske alpiniste v zadnjem desetletju. Več kot dve desetletji dolgo plezalno pot sta začela pri alpinističnem odseku APD Kozjak Maribor. Sta alpinista in avanturista, ki tako na plezalnih odpravah kot v vsakdanjem življenju prisegata na moto Manj je več. Plezanje v asketskem slogu je izziv, kar se da preprosto potovanje je zagotovilo pristnosti. Pri srcu so jima odprave, na katerih potujeta z lokalnim prebivalstvom, živita med njimi in spoznavata njihovo kulturo. Tako pustolovski sta bili njuni odpravi v Sečuan na Kitajskem in v Indijo.

Užitek plezalnih odprav

Predavanje, obogateno z osupljivimi gorskimi fotografijami in glasbo, je začel Andrej, ki je občinstvu v nabit polni Prešernovi dvorani zaželel, da bi v njenem pripovedovanju uživali vsaj približno tako kot sta onadva na svojih plezalnih odpravah. Andrejevi vzponi zadnjih let predstavljajo najtežje slovenske skalne vzpone v velikih stenah. Prosto je preplezal tudi znano Co-

uzyevo smer v Zahodni Cini in Pellesierjevo smer v Veliki Cini, obe s težavnostjo desete stopnje. Po deloma prvenstveni smeri je preplezal na Cerro Torre v Patagoniji in opravil daleč najhitrejši, enodnevni vzpon na Nameless Trango Tower v Pakistanu. V

letu 2005 je bil izbran za najuspešnejšega slovenskega alpinista.

Tanja izhaja iz športne družine smučarjev, veslačev in alpinistov. V lednem plezanju je večkrat zmagala v slovenskem pokalu; tekmovala je tudi v svetovnem pokalu, na katerem je bila nekajkrat v finalu. Oba plezalca že vrsto let dosegata razred vrhunškega športnika mednarodnega razreda po kriterijih Olimpijskega komiteja Slovenije.

Njuna najbolj »nora« odprava

Lansko poletje sta plezala na severu Kanade na Yukonu, kjer prevladujejo ogromni gozdovi, ceste peljejo v brezkončno daljavo in se tudi končajo zunaj civilizacije. Po Andrejevih besedah je bila ta plezalna odprava, ki sta jo poimenovala Cirque of Unclimbable (Nepreplezano območje), ena njihovih najbolj »norih« in čudovitih pustolovščin. Povzpela sta se na istoimensko steno, za katero velja, da je najlepša stena na svetu. Z njima smo se ob fotografskem gradivu odpravili v divjino subarktičnih prostranstev severne Kanade, ki meri 30 tisoč kvadratnih kilometrov, toliko, kot ena in pol Slovenija. Tam sta v divjini preplezala več zahtevnih smeri, za konec pa več dni veslala po divji reki Nahanni nazaj v civilizacijo.

Agata Klinar Medaković

Iz zakladnice naše knjižnice: nasmejte se ob ruski klasiki

Za knjige pravijo, da so človekove najboljše prijateljice. Če tudi vi mislite tako, obiščite knjižnico Slovenskega doma. V bogati knjižni ponudbi se za vsakega bralca najde kaj zanimivega.

Zakaj je knjiga naša prijateljica? Ker jo lahko vzameš s seboj kamor želiš, lahko jo bereš v avtobusu, na vlaku, v čakalnici, lahko tudi zaspiš s knjigo v rokah. Knjige nam krajšajo čas, nam omogočijo, da se v mislih preselimo v druge svetove, daleč proč od problemov, pomagajo nam pobegniti iz vsakdanjosti in svet se morda zazdi manj nesmiseln. Seveda, knjiga te včasih tudi razočara, vendar pa nikoli ne užali ali zapusti.

Trije bralni predlogi

V branje vam predlagam tri knjige, ki sem jih prebrala v zadnjem času. Za začetek – ruska klasika. Na glas sem se smejala, ko sem brala humoristično-satirični roman Zlato tele. Avtorja Ilja Ilf in Evgenij Petrov sta v ospredje lite-

rarnega dogajanja postavila Ostapa Benderja, velikega kombinatorika, gizdalina, pustolovca, naivneža in lisjaka obenem. Sumljivih likov, kakršen je kulturni junak nekdanje sovjetske literature, tudi v današnjem času ne manjka.

Drugi predlog je iz etnološke ponudbe. Akademik Niko Kuret je v svojem večkrat ponatisnjem življenjskem delu Praznično leto Slovencev opisal starosvetne šege in navade na Slovenskem, kot si sledijo skozi letne čase, od pomladi do zime. Zelo zanimivo branje. Po malem smo že pozabili, kako je bilo nekoč ob praznikih. Pozabili smo, kaj so nam o prazničnih navadah pripovedovale naše babice. Šege in navade se spreminjajo iz generacije v generacijo, nov način življenja pa je marsikatero tudi potisnil na stran.

Tretja knjiga, ki jo predlagam, je biografška. Louis Armstrong: kralj jazza. Knjigo o slovitem glasbeniku sta napisala Max Jones in John Chilton. Sačmo, tako so ga klicali, je prispeval, da so jazz sprejeli po celem svetu. Največji med vsemi džezisti je bil dober srčen in preprost človek. Nastopal je po celem svetu, tudi v nekdanji Jugoslaviji. V Ljubljani je prvič nastopal leta 1959.

Darija Stantić

Še bolj vesela petkova srečanja

Kar smo se dogovorili, smo naredili. Rečeno – storjeno. Družabna srečanja na prvi petek v mesecu smo vsebinsko obogatili in k sodelovanju pritegnili vse navzoče. Letošnji prvi petki so bili vsi po vrsti odlično obiskani.

Med obiskovalci petkovih srečanj so tudi trije novi člani: Vesna, Mirko in Joško. Z zanimanjem smo spremljali predstavitev osnovne šole nekoč in danes, ki jo je pripravila Jožica z Rudijevo pomočjo. Spomnila je, kakšno vlogo je imela nekoč oslovska klop. Danes pa so tam, kot se zdi, učitelji! Sprejet je bil Tonetov predlog, da bi eno od točk petkovih srečanj posvetili spolni vzgoji, kar je bila v zadnjem času tako vroča tema javnih polemik na Hrvaškem. Slavko je prebral otroške aforizme in nekaj najnovejših be-

sed iz smešnega novega slovarja balkanskih držav. Povedal je, da je tistemu, ki bi ga to zanimalo, pripravljen posoditi knjigo z naslovom Sto pravil ljubezni. Kako naj si razložimo, da se nihče ni javil zanjo? Prekmurka Dragica je v domačem narečju, v prekmurščini, prebrala nekaj duhovitih pesmi. Pol smo razumeli, pol pa ne. Oh, kako bogat je slovenski jezik! Nasmejali smo se, čeprav je prišla gripa (Jozefa), našemljena do stropa, s številnimi baloni okoli sebe in nam zaželela lepe gripozne dneve. Za veselje, šale, ples in prigrizek so

Marinka Jocić in Tone Vrbnjak. Foto: S.D.

poskrbeli slavljenci (Jožica, Franc, Dragica in Tone) in stalna gostiteljica Ivanka, ki prva pride in nas pričaka s kavico.

Kras

Prijetno slovo od starega leta

Po dobri stari navadi smo se člani Slovenskega doma v velikem številu zbrali na prednovoletnem srečanju, ki je potekalo 28. decembra v naši priljubljeni Prešernovi dvorani.

Ob zvonkih slovenskih melodijah nas je zopet osvojil in v dobro voljo spravljal Branko Sotošek, ki je igral skupaj s hčerko. Na plesnem podiju so se izmenjavali plesni pari, mlajši in starejši, ki kljub letom niso pozabili na mladostni žar in plesne korake. Ob izvrstni kapljici in prigrizku smo z nasmehom pokramljali z znanci in dobrimi prijatelji. Obljubili smo si, da bomo pozabili na neprijetne dogodke, slabe spomine, težke ljudi in razočaranja, ki jih je prineslo leto 2012, kot tudi na propadle diete, slabe ocene, skrhane medčloveške odnose, borbe z boleznijo, naravne ujme, osamljenost, negotovost in še in še... Z realnim optimizmom smo nazdravili prihajajočemu letu, si zaželeli lepih trenutkov, sreče in zdravja skozi sončne in viharne dni in da bi prišli do cilja, ki ga srce želi.

Predsednik Slovenskega doma Darko Šonc, ki je vsem zaželel srečno in uspešno leto 2013 pa čeprav vsebuje številko 13, nas je navdušil z duhovito zgodbo o nevšečnostih, ki jih prinašajo stara leta in požel gromki aplavz.

Agata Klinar Medaković

Na plesnem podiju Slovenskega doma. Foto: S.D.

Člani Slovenskega doma pri Katarini Ulčar. Foto: S.D.

95 LET KATARINE ULČAR

Katarina Ulčar je 17. novembra praznovala 95. rojstni dan. Pred petimi leti smo skupaj praznovali v Slovenskem domu, tokrat pa smo člani odbora izgnancev Katarino – našo častno članico – za njen rojstni dan obiskali v domu upokojujencev na Iblerjevem trgu. Bilo je veselo, kot vedno, ko smo z njo. Katica, kakor jo kličemo, se nič ni spremenila, rada ima druženja in je še vedno živahnejša od mnogih naših članic. Praznovanju se je pridružilo še nekaj upokojujencev iz doma, kar potrjuje, da imajo Katico vsi radi. Vnovič smo se ji zahvalili za njeno delo in veliko pomoč med drugo svetovno vojno, ko je z darili obiskovala slovenske izgnance v nemških taboriščih. Kako pogumna je bila in kako se je znašla v tistih hudih časih, ko je ukanila nemške oblasti, si je težko predstavljati. To zmore le redko kdo. Praznovanje Katičinega jubileja smo ponovili 7. decembra na petkovem srečanju v Slovenskem domu, kjer je prejela velik šopek od Slovenskega doma. Kljub visoki starosti je na druženje prišla sama, vedra in zadovoljna. Naj bo za zgled vsem članom Slovenskega doma. Živela nam Katica, še mnoga leta!

Kras

Slovensko veleposlaništvo v pomoč izgnancem

Že tretje leto zapored sta konzul Gregor Klemenčič in Ivanka Filipan s slovenskega veleposlaništva v Zagrebu prišla v Slovenski dom in članom Društva izgnancev Slovenije, Krajevne organizacije Zagreb, izdajala potrebne dokumente.

Gre za izjave, s katerimi izgnanci pri upravnih enotah v Sloveniji dokazujejo, da so živi, kar jim bo omogočilo, da bodo tudi letos prejeli mesečno odškodninsko rento, do katere so upravičeni zaradi izgnanstva. Možnost, da dokumente dobijo v Slovenskem domu, je v veliko pomoč izgnancem, ki so že vsi v poznih letih in povečini tudi bolehnii, zaradi česar so nekatere morali spremljati svojci. Zahvaljujemo se slovenskemu veleposlaništvu za izkazano pomoč. Ivanka Filipan je sicer tudi naša članica, saj je bila njena mama izgnana leta 1941. Ivanka je dejala, da ji je v čast, ker lahko kaj naredi za izgnance.

Ta dan, 28. februar, je bil obenem dan druženja izgnancev v našem drugem

domu – Slovenskem domu. Zbirali smo tudi prispevke po deset evrov za obnovo prostorov na gradu Rajhenburg v Brestanici, od koder je šlo v letih 1941–45 v izgnanstvo 65 tisoč Slovencev. Hvala vsem za prijetno druženje, posebej predsedniku Slovenskega doma Darku Šoncu, tajnici Miri Bahun, članicam, ki so poskrbele za lep dan – Mariji Manestar, Ivanki Nikčević, Jozefi Bogolin in Marinki Jocić ter organizatorju Slavku.

Konzul Gregor Klemenčič in Ivanka Filipan z izgnanci. Foto: S.D.

David Babić v slovenski vaterpolski reprezentanci

Našega člana Davida Babića je selektor slovenske vaterpolske reprezentance Primož Troppan povabil na priprave in prvi kvalifikacijski turnir za evropsko prvenstvo v vaterpolu.

David Babić ima po babici slovenske korenine. Leta 2011 je dobil slovensko državljanstvo, kar je pogoj, da lahko nastopa za slovensko vaterpolsko reprezentanco.

David je vaterpolo začel igrati v zagrebški Mladosti, ko mu še ni bilo deset let in je tam igral v vseh selekcijah. V sezoni 2010-2011 je bil sposoben Vaterpolskemu klubu (VK) Šibenik, v sezoni 2012-2013 je igral za VK Medveščak, v aktualni sezoni 2012-2013 pa igra v francoskem klubu Olympic iz Nice, kjer je najboljši strelec – na vsaki tekmi v povprečju zadane tri gole. Povabilo selektorja si je torej zaslužil z dobro in uspešno igro!

Pred spomladanskim turnirjem

Priprave za prvi kvalifikacijski turnir se bodo začele 28. marca v Kranju, turnir pa bo najverjetneje v Kijevu od 4. do 7. aprila. Slovenija je uvrščena v skupino B, skupaj s Francijo, Švico, Ukrajino, Belo-

David Babić. Foto: Z.B.

rusijo in Moldavijo. Reprezentance, ki se bodo kvalificirale, bodo julija igrale drugi kvalifikacijski turnir. Slovenska reprezentanca ne bi smela imeti težav z uvrstitvijo v drugi krog. Naš David bo zagotovo prispeval k temu.

Zvonimir Babić, prevedla a.k.m. 🇺🇸

V SPOMIN DRAGICI BULJAN

V 87. letu starosti nas je 3. februarja za vedno zapustila Dragica Buljan (rojena Markič), dolgoletna in po članskem stažu tudi najstarejša članica Slovenskega doma. Pela je v obeh pevskih zborih našega društva: v pevskem zboru Slovenski dom in v pevskem zboru duhovne sekcije A. M. Slomšek. Po nedeljski maši v slovensčini je vedno prišla na srečanje v Slovenski dom.

Nadvse rada je prepevala in nastopala, veselila se je potovanja na nastope. S posebnim veseljem nam je pripovedovala o pevskih srečanjih v Šentvidu, in o tem, kako je včasih „blu“. Bila je Primorka, iz Vipavske doline doma. Bilo jo je simpatično poslušati, ko je govorila v svojem narečju, ki ga ni nikoli opustila in je rada „zajojala“. Govorila je o svojih krajih, o tem, »kaku« piha kraška burja, o dobrem vinu...

Ta vitka, svetlolasa in prijetna pevka nas je zapustila. Naj počiva v miru.

Ivanka Nikčević

ODŠEL JE LJUDEVIT GAJ

(15. junij 1946 – 17. februar 2013)

V petek zjutraj sva se slišala po telefonu. To je bil še eden izmed vsakdanjih klepetov, nič kaj zanimiv ali posebej pameten. Če bi vedel, da bo to najin poslednji pogovor, bi najino »blebetanje« zagotovo poskušal še podaljšati in zagotovo bi si zapomnil prav vsako besedo. Tako pa nič. Soproga Dunja me je poklicala v nedeljo in mi sporočila, da si umrl. To ni mogoče! To ni res! Solze so mi napolnile oči. Tako kot zdaj, ko za naš Novi odmev pišem te vrstice.

Spomnim se, kako se je večkrat začelo dani, ko smo leta 1996 ustvarjali prvo številko Novega odmeva. Ti si bil izkušen časopisni oblikovalec, jaz pa naročnik, ki ne ve, kaj hoče in še manj, česa noče. Začela sva se usklajevati v mislih in željah in postal si naš »dvorni« oblikovalec. Slovenski dom je od takrat ustvaril številna pomembna založniška dela, med njimi knjige Slovenski dom 1929–1999, Slovenski umetniki na hrvaških odrih, Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti, Zagrebški Slovenci..., pa vodič Zagreb in Slovenci ... Vse te knjige so razstavljene v stekleni vitrini v knjižnici Slovenskega doma in vsak dan grem mimo njih. Ne morem verjeti, da jim ne bomo mogli dodati nobene tvoje nove prepoznavne naslovnice.

Skupaj smo že načrtovala naslovnico 50. številke Novega odmeva. V tej jubilejni številki v kolofonu žal ne bo več tvojega imena.

Začel si že snovati podobo nove knjige, ki jo pripravljamo, Slovenci v hrvaškem športu. Naj zaprosim tvojo Dunjo, da mi izroči tisto, kar si že naredil? Raje pustimo vse pri miru in naj tvoj računalnik ostane prižgan na tvoji zadnji strani. Vem in prepričan sem, da bo računalnik še dolgo prižgan. Kdo bi ga pa lahko izklopil? Tudi to si me ti naučil. Zapomnil sem si, da računalnika nikoli ni dobro ugašati, tudi ko se na njem nič ne dela. Saj si me vse, kar vem o računalniku, ti naučil! Zavedam se, da sem bil slab učenec. Koga bom zdaj spraševal za nasvete?

Ne vidim zaslona, vse je megleno. So to solze? Raje neham, ugašam računalnik.

Lujo, bok.

Tvoj Riba

Popis prebivalstva: vse manj nas je in vse starejši smo

Na Hrvaškem je leta 2011 živelo 10.517 Slovencev, kar je več kot dvakrat manj kot ob razpadu Jugoslavije. Slovenci smo najstarejša manjšina v državi; povprečen Slovenec na Hrvaškem je star 59,7 leta. To je le nekaj podatkov iz zadnjega popisa prebivalstva, katerega rezultate je decembra objavil državni zavod za statistiko.

Za Slovence se je v popisu izreklo četrto odstotka prebivalstva Hrvaške, kar je v deležu več kot pred desetimi leti (glej graf). Strmo pa upada število prebivalcev, katerih materni jezik je slovenščina; zdaj jih je 9.220, pred desetimi leti jih je bilo 11.872, ob osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške pred dvema desetletjema pa 19.341.

Kje živimo, kje nas je največ, kje najmanj?

Največ Slovencev živi v Zagrebu (2.132), sledijo Reka (1.090), Pulj (549), Split (341) in Umag (253). Število Slovencev v prestolnici se je močno skrčilo; še leta 2001 nas je v Zagrebu živelo 3.225. V deležu je največ slovenskega prebivalstva v Štrigovi v Medžimurski županiji (4,19 odstotka), v Humu na Sotli v Krapinsko-zagorski županiji (3,54 odstotka) in Bujah v Istrski županiji (3,28 odstotka). Na ravni županij je najbolj slovenska Istra (0,84 odstotka), čeprav se je tudi tam v desetih letih število Slovencev zmanjšalo za 228. Najmanj Slovencev živi v Požeško-slavonski županiji, in sicer 35 (glej tabelo).

Slovenci po županijah, 2011

	število	delež (v %)
Primorsko-goranska	2.300	0,78
Mesto Zagreb	2.132	0,27
Istrska	1.793	0,86
Splitsko-dalmatinska	575	0,13
Zagrebška	527	0,17
Medžimurska	516	0,45
Varaždinska	496	0,28
Krapinsko-zagorska	408	0,31
Osješko-baranjska	344	0,11
Karlovaška	277	0,21
Zadrška	265	0,16
Dubrovniško-neretvanska	161	0,13
Šibensko-kninska	159	0,15
Sisačko-moslavaška	123	0,07
Bjelovarsko-bilogorska	102	0,09
Koprivniško-križevaška	85	0,07
Vukovarsko-sremska	65	0,04
Brodsko-posavska	59	0,04
Virovitiško-podravska	48	0,06
Ličko-senjska	47	0,09
Požeško-slavonska	35	0,04

Vir: Državni zavod za statistiko RH

Kdo še živi na Hrvaškem?

Hrvaška je imela med popisom pred dvema letoma 4.284.889 prebivalcev. Največ, 90 odstotkov, je Hrvatov, le nekaj manj – 86 odstotkov – je ▶

► katolikov. Povprečna starost hrvaških prebivalcev je 41,7 leta. Največja manjšina so Srbi (186.633), sledijo Bošnjaki (31.479), Italijani (17.807), Albanci (17.513), Romi (16.975), Madžari (14.048). Slovenci po številčnosti zasedamo sedmo mesto med manjšinami. Za nami so Čehi (9.641), Slovaki, (4753), Črnogorci (4.517) in Makedonci (4.138). V zadnjih desetih letih se je najbolj skrčila srbska manjšina, za skoraj 15 tisoč. Madžarov je manj za 2.500, Albancev za 2.400, Italijanov pa za 1.800. Najbolj se je okrepila romska skupnost - za dobrih sedem tisoč. Romi so tudi najmlajša manjšina - povprečno so stari 21,9 leta.

Smo si to želeli?

Hrvaški predsednik Ivo Josipović je izrazil zaskrbljenost, ker je prebivalcev Hrvaške vse manj in ker se prebivalstvo stara. Predstavniki srbske manjšine so ob objavi podatkov vnovič opozorili na napake pri izvedbi popisa. Poslanec italijanske manjšine Furio Radin je izjavil: »Upad števila pripadnikov manjšin pomeni, da sistem še ni dober in se mora izboljšati«. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc je za slovenske medije povedal, da zaradi tolikšnega zmanjšanja števila Slovencev ne gre biti plat zvona, saj se je od zadnjega popisa zmanjšalo tudi število predstavnikov drugih narodnosti na Hrvaškem. (-PTJI)

Slovenci na Hrvaškem, 1869-2011

Leto popisa	Število	delež (v %)
1869	16.997	-
1880	30.791	-
1910	49.516	-
1921	24.038	0,8
1931	36.920	1,0
1948	38.734	1,0
1953	43.010	1,1
1961	39.101	0,9
1971	32.497	0,7
1981	25.436	0,6
1991	23.802	0,5
2001	13.173	0,1
2011	10.517	0,25

Vir: Kržišnik-Bukić, Znameniti Slovenci na Hrvaškem, 2006; Državni zavod za statistiko RH

Pukšič: slovenska povezanost na Hrvaškem je enkratna

Predsednik in podpredsednica državnoborske komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Franc Pukšič in Tina Komel, sta 6. in 7. februarja obiskala slovenska društva na Hrvaškem. Po Pukšičevih besedah je njihova povezanost v enotno zvezo enkratna in vzorčen primer za države, v katerih živijo Slovenci.

Poleg poslancev Pukšiča in Komelove sta bila v delegaciji še sekretar komisije **Tomislav Malnarič** in predstavnik vladnega urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudi Merljak**. Prvi dan so obiskali Split in Reko, drugi dan pa Zagreb in Varaždin.

Izzivi slovenstva na Hrvaškem

V Zagrebu so goste iz Slovenije sprejeli predsednik Slovenskega doma in Zveze slovenskih društev na Hrvaškem (ZSDH) Darko Šonc, njegov namestnik na obeh dolžnostih Franc Strašek in član nadzornega odbora zveze Silvester Kmetič. Sestanka se je udeležila Prva sekretarka v Veleposlaništvu Republike Slovenije v Zagrebu Urška Potočnik. Predstavili so programsko usmerjenost slovenskih društev in opozorili na največje težave društev, predvsem na prostorsko stisko društev v

Obisk iz Slovenije. Foto: D.E.

Splitu, Šibeniku in Zadru. Za ZSDH je poseben izziv pomladitev članstva. Začenja se tudi razprava o dopolnitvah statuta zveze, v pripravi pa je še anketiranje staršev o interesu njihovih otrok za pouk slovenščine v osnovnih in srednjih šolah v Zagrebu.

Da se ne bi preveč drobili

Predsednik parlamentarne komisije Pukšič je omenil predlog, ki ga je slišal na obisku na Reki, in sicer, da bi se slovenska društva tudi regionalno organizirala in povezovala. Vodstvo ZSDH je pojasnilo, da so v skladu s statutom mogoče vse oblike sodelovanja, da je čim tesnejše sodelovanje med društvi tudi zaželeno in ga zveza podpira. Nikakor pa ne bi bilo sprejemljivo formalnopravno ustanavljanje nekakšnih majhnih zvez, saj bi to vodilo h krhanju enotne Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. (fs)

Reka: Kulturni praznik v znamenju slovenskih

Prireditve ob kulturnem prazniku so v Slovenskem domu KPD Bazovica pripravili 9. februarja. Obiskovalci, med katerimi so bili tudi rojaki iz okoliških krajev, so do zadnjega kotička napolnili dvorano društva. Slovesnost se je začela z odprtjem fotografske razstave, nadaljevala s kulturnim programom, končala pa z druženjem in pesmijo.

Na razstavi z naslovom Zasvojena z modrino so bile na ogled fotografije Anite Hromin z motivi vode. Avtorica je dolgoletna aktivna članica planinske in fotografske skupine in že

leta vestno in uspešno v objektiv lovi tudi podvige planincev in dogodke v društvu. Za svoje fotografije je bila tudi nagrajena na več razstavah in natečajih. Njena samostojna razstava je bila lep uvod v slovesen večer in je tudi med poznejšim druženjem zbudila veliko zanimanje, avtorica pa prejela več čestitk in pohval.

Na odru predstavniki vseh generacij

V zanimiv in bogat program je v prvem delu, ki je potekal v znamenju Prešerna, s krajšim nastopom uvedel mešani pevski zbor KPD Bazovica,

Zadar: Društvo Lipa napolnilo že osem uspešnih let

Člani zadrškega društva Lipa so 15. februarja v multimedijški dvorani Me-stne knjižnice Zadar izpeljali redno letno skupščino in izvolili novo-staro vodstvo, nato pa proslavili slovenski kulturni praznik.

Na skupščino in slovesnost so poleg članov društva prišli tudi številni gosti, med njimi tajnica Slovenske izse-ljske matice iz Ljubljane Ženja Pižent, ki je spregovorila o pomenu Prešernovega dneva. Podpredsednik Sveta za narodne manjšine Republike Hrvaške in predse-dnik Koordinacije narodnih manjšin Za-drske županije Veselko Čakić je povedal, da bodo društva za svoje programe še na-prej prejela denarno podporo, da pa je v državnem proračunu v ta namen letos zagotovljenih okoli 40 milijonov kun, kar je približno štiri odstotke manj kot lani.

Kulturno društvo Lipa Zadar šteje 78 članov. V Zadrski županiji živi 242 Slovencev, med njimi 158 v mestu Za-dar.

Društvo nima svojih prostorov, kar je velika težava. Člani se sestajajo v pro-storih Združenja kapitanov in poroč-nikov trgovske mornarice, z ljubezni-vim dovoljenjem družbe Tankerska plovdba, ki je lastnica prostorov.

Med gosti so bili še predsednik splitskega Triglava Cveto Šušmelj, član izvršnega od-bora in vodja likovne sekcije društva Tri-glav Ivan Kosmos, predstavniki Kulturne-ga društva Maslina iz Turnja, predstavniki čebelarskega društva Dalmatinka iz Za-dra, s katerimi smo sodelovali v projektu navezave stikov s čebelarskim društvom iz Žirovnice, ter predsedniki društev drugih narodnih manjšin Zadrske županije.

Plodno leto 2012 in nov zagon

Člani Lipe so na skupščini potrdili poro-čilo o delu v lanskem letu in program dela za letošnje leto. O plodnem letu 2012 je poročala Majda Vrečar Radović. Spomni-la je na pripravo pete likovne kolonije v Turnju in spremljajoče razstave z boga-tim kulturnim programom, sodelovanje s Turističnim uradom Sv. Filipa in Jakova v projektu Ladja - knjigarna, ladja kulture, organizacijo projekcije dokumentarnih filmov RTV Slovenije in šole v naravi oziroma izlet na Pag ter izdajo zbirke pesmi v slovenščini in hrvaščini Andreje Malta Jezeršek. Poročilo o finančnem po-slovanju in finančni načrt je predstavila predsednica nadzornega odbora društva Katarina Bezić, program dela pa predse-dnica društva Darja Jusup. Ta je bila na volitvah novega vodstva tudi vnovič iz-voljena za predsednico. Na skupščini so bili izvoljeni še: Rafaela Štulina za pod-

Skupščina zadrškega društva. Foto: Lipa

predsednico, Martina Kurtin za tajnico, Katarina Bezić za predsednico nadzor-nega odbora, Andreja Malta Jezeršek za koordinatorko sekcij in Drago Klinar za predsednika mirovnega sveta.

Ganljiv in radosten kulturni program

V kulturnem programu je nekaj pesmi recitirala Martina Kurtin. Andreja Mal-ta Jezeršek, ki je tudi vodila program, je prebrala svoji pesmi Lipa in Oče ter z njima marsikoga ganila. V nadaljevanju so nastopili člani vokalno-instrumental-ne skupine Kulturnega društva Tomaševi iz Metlike. Predstavili so pomen družin-skega petja ter ustvarili veselje, radost in ozračje pozitivnih misli, s tem pa razve-selili številne člane društva, goste in prijatelje. Za prijetno počutje in pogostitev pa so poskrbeli pridni članice in člani Lipe.

Darja Jusup 🗣️

pesmi, besed in podob

ki ga vodi Zoran Badjuk. Sledil je na-stop folklorne skupine. Ob spremljavi harmonikarja Ivana Simića in basista Ivana Hareja so člani zaplesali venček slovenskih plesov. Dragica Rizman in Zvonimir Stipetić sta predstavila Prešernovo Železno cesto v pevski izvedbi, kar je bilo prijetno presenečenje. Pose-bej pa je presenetil nastop reške skupi-ne dopolnilnega pouka slovenščine in slovenske kulture, ki je pod vodstvom učiteljice Dragice Motik, tudi avtorice scenarija, uprizorila Pogovor med ljubljanskimi meščani in Primožem Trubarjem, s sporočilom, da bi se slo-venščina še dolgo slišala in živela med

nami ter nas tudi preživela. Na odru so se uspešno predstavili učenci vseh generacij, od osnovnošolcev do upo-kojencev in skupaj z Dragico Motik za svoj nastop dobili številne pohvale in čestitke.

Zvoki slovenske ljudske pesmi

V drugem delu večera je povezovalc Vitomir Vitaz oder prepustil gostom iz Ilirske Bistrice, recitatorju in povezoval-cu Igorju Štembergerju, ženski pevski skupini Kalina in duetu romantikov, kantavtorju Toniju Škrliju iz Knežaka in harmonikarju Kristjanu Deklevi. ŽePS Kalina vodi Janja Konestabo in uspešno

deluje že sedem let. Trinajst pevk iz oko-lice Ilirske Bistrice družijo velika ljubezen do petja, predvsem slovenskih ljudskih pesmi, ki so jih ponesle tudi na tuje, to-plo pa so bile sprejete tudi v dvorani na Reki. Igor Štemberger je ob tej priložno-sti tudi recitiral poezijo mladih bistriških literatov. Program, ki je po mnenju številnih obiskovalcev tokrat zaslužil vse pohvale in najboljše ocene, se je v vedrem tonu končal z nastopom kan-tavtorja Toneta Škrlija in harmonikarja Kristjana Dekleve. Večer se je nadaljeval z druženjem in pesmijo ter v snovanju novih dogovorov.

Marijana Mirković za Sopotja 🗣️

Karlovec: Za Prešernov dan slikarska razstava z belokranjskimi motivi

Slovenski kulturni praznik so v Karlovcu počastili z odprtjem razstave belokranjskega slikarja Bogomirja Jakše in koncertom metliškega okteta Vitis. Slovesni dogodek je potekal 4. februarja v mestni knjižnici Ivan Goran Kovačić.

Opomenu slovenskega kulturnega praznika in velikem pometu Francetu Prešernu je spregovorila predsednica karlovskega Slovenskega doma in predstavnica slovenske nacionalne manjšine v Mestu Karlovec **Marina Delač-Tepšić**. V imenu knjižnice, ki je gostila dogodek, je navzoče pozdravila **Vedrana Kovač-Vrana**, vodja slovenskega oddelka. Karlovški podžupan **Dubravko Delić** je pohvalil prireditev in poudaril, da takšni dogodki prispevajo k zблиževanju kultur in narodov. Med gosti sta bila tudi župan občine Metlika **Darko Zevnik**, ki je odprl razstavo, in metliška podžupanja **Željka Janjac**. V kulturnem programu je z venčkom slovenskih melodij na harmoniki nastopil Dorijan Mavrovič, učenec Glasbene šole Karlovac, pod mentorstvom prof. **Zlatka Prpića**. Članica društva **Janja Boljar** je recitirala Prešernovo pesem Vrba. Program je povezoval **Željko Mavretić**.

Na ogled stvaritve belokranjskega umetnika

V likovnem salonu Šestić mestne knjižnice je bila odprta razstava belokranjskega slikarja Bogomirja Jakše z naslovom Belokranjski motivi. O ustvarjalni poti umetnika iz Gradca, ki ustvarja v štirih tehnikah, v akvarelu, olju, grafiki in linorezu, je spregovorila slikarka Vesna Papac. Jakša slika tihožitja in krajine, v risbah in slikah zapisuje stavbno dediščino, od kozolcev in zidanic do kmečkega orodja. Osredotoča se na motive, ki počasi izginjajo iz našega vsakdana. V grafični tehniki največ pozornosti namenjena belokranjski folklori; ta umetnikova dela so obšla cel svet. Jakša je soustanovitelj KUD Artoteka Bela krajina, Črnomelj. Udeležuje se likovnih kolonij po Sloveniji in Hrvaškem. Prejel je številne nagrade. Občina Metlika mu je za delo

Prešernov dan v Karlovcu. Foto: SPK

na kulturnemu področju leta 2010 podelila Ganglovo plaketo. Razstava v Karlovcu, ki je bila na ogled do 16. februarja, je bila njegova deseta razstava.

Glasba je univerzalna govornica

Koncert metliškega okteta Vitis je potekal v multimedijski Ilirski dvorani mestne knjižnice. Oktet nastopa v domačem kraju in po vsej Sloveniji, gostoval pa je že v Avstriji, Italiji, Kanadi, Makedoniji in na Hrvaškem. Poje slovenske, ljudske in pesmi drugih narodov. Oktet sestavljajo Janko Bračička, Bogomir Jakša, Jože Kočevar, Bojan Flajnik, Martin Simonič, Martin Črnugelj, Janez Matkovič in Janez Mazelj. Umetniški vodja okteta je že 15 let Mateja Jakša Jurkovič. Izdali so zgoščenko, o njih pa govori tudi 40-minutni film metliškega kino kluba Fokus. Letos praznujejo 35 let delovanja. Na karlovskega koncertu so iz bogatega repertoarja zapeli deset slovenskih in hrvaških skladb ter navdušili obiskovalce, kajti glasba je univerzalna govornica. Program kulturnega praznika je v celoti posnela karlovska TV4R (televizija štirih rek). V reportaži o dogodku je poudarila prijateljstvo, ki sega prek državnih meja.

Marina Delač-Tepšić

Šibenik: V Prešernovem društvu proslavili Prešernov praznik

Slovenski kulturni praznik so člani šibeniškega društva Dr. France Prešeren obeležili 7. februarja z literarnim večerom v prostorih društva. Dolgoletni člani so prejeli tudi zahvalno listino ob 15-letnici ustanovitve društva.

Slovesnost je bila priložnost, da skupaj oživimo delček naše bogate kulturne dediščine in da s Prešernovo Zdravljico sporočimo:

*Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrok, kar ima Slava,
vsi naj si v roke sežejo,
da oblast in z njo čast,
ko pred spet naša bode last!*

Recitali smo poezijo velikih slovenskih pesnikov Franceta Prešerna, Alojza Gradnika, Toneta Pavčka, Ivana Minattija, Otona Zupančiča in Simona Gregorčiča. Prisluhnilo smo tudi novi pesmi predsednice društva Karmen Dondivić. Gostja Gojka Pelajić, članica Matice Hrvaške, nam je predstavila svojo novo knjigo pesmi.

Ob koncu proslave so dolgoletni člani društva in pevskega zbora prejeli zahvalne listine ob 15-letnici delovanja društva. To obletnico smo sicer praznovali 7. decembra 2012 v mestni knjižnici Juraj Šižgorič v Šibeniku.

Med navzočimi na Prešernovem dnevu je bil tudi urednik in voditelj mestnega Radia Ritam Nikola Urukalo. Ta dan je

bila namreč predsednica društva Karmen Dondivić jutranja gostja v polurni radijski oddaji omenjene radijske postaje, posvečeni društvu in slovenskemu kulturnemu prazniku. Oddaja se je končala z legendarno pesmijo Buldožerjev »Slovenija, zemlja mog sna«!

Nekaj misli o Prešernu

Slovinci smo menda edini narod na svetu, ki dan kulture praznujemo kot državni praznik. Marsikdo se vpraša: zakaj? Če pogledamo zgodovino, je to pravzaprav logično. Za Slovence je kultura kot so za Švicarje banke, za Hrvate morje in pomorstvo, za nekatere druge narode pa industrija in bogastvo. Slovenci dolga stoletja nismo imeli ničesar drugega!

Umag: Pestra zima v društvu Ajda

Člani društva smo se novembra odpravili na izlet na Dolenjsko, v prazničnem decembru smo sodelovali na božično-novoletnem sejmu, posebej pa smo se potrudili za slovenski kulturni praznik, ko smo v mestni knjižnici gostili pisatelja Marjana Tomšiča.

Novembrski izlet v kraje ob Krki je bil nadvse prijeten, predvsem zaradi odlične organizacije in gostoljubja Branke Bukovec iz novomeškega Društva za razvoj prostovoljnega dela. V Novem mestu nas je sprejel župan Alojzij Muhič, spoznali smo člane Hrvaškega kulturnega društva Novo mesto, sodelovali na okrogli mizi o manjšinah, si ogledali mestno jedro in se udeležili proslave ob 15-letnici Društva kmečkih žena. Prenočevali smo v dijaškem domu Srednje kmetijsko-gostinske in turistične šole ter bili navdušeni nad razstavo dijaških izdelkov. Naslednji dan smo obiskali kartuzijanski samostan Pleterje in si v Kostanjevici ogledali galerijo Božidarja Jakca. Domov smo se vrnili polni prelepих vtisov.

Božično-novoletni sejem v Umagu

Ob koncu leta smo se z veseljem udeležili tradicionalnega sejma, ki ga pripravlja mesto Umag, in katerega prihodki so v večini

Vokalna skupina SKD Ajda z Marjanom Tomšičem in Sonjo Polanc.

Foto: Ajda

Nismo imeli plemstva in kraljev, po razpadu Karantanije nismo imeli nobenih obeležij državnosti. Imeli smo samo svoj jezik in svojo kulturo. V času reformacije je duhovnik Primož Trubar napisal prvi Abecednik, »Ane Buquice, is tih se ty mladi inu preprosti Slo-uenci mogo lahko vkratkim zhasu brati nauuzhiti« in izdal Katekizem z nekaj molitvami in razlago evangelijev za potrebe maše v slovenskem jeziku. Od takrat se je slovenski jezik počasi začel uporabljati v cerkvi, pozneje tudi v uradih, ki jih je imelo cesarstvo v večjih mestih, tudi vse več mladih se je šolalo in slovenska kultura in jezik sta postajala prepoznavna. Med izobraženci so začeli izsto-

pati pesniki, pisatelji, jezikoslovci, slikarji, znanstveniki... in vsi so si želeli, da bi pred svetom slovensko bit predstavili v najboljši luči, doma pa dvigovali zavest, da je narod preprostih, delovnih ljudi enakovreden vsem ostalim narodom sveta. K temu je posebej prispeval France Prešeren, ki je z izpovedovanjem ljubezni do lepega dekleta v novih pesniških oblikah dokazal enakovrednost slovenščine vsem znanim jezikom (njegove pesmi so bile že za njegovega življenja prevajane v velike svetovne jezike), hkrati pa je izpovedoval tudi ljubezen do svoje domovine in ljudi spodbujal, naj bolj cenijo sebe in svoj jezik

Milena Ambrožič

namenjeni socialno ogroženim družinam z zdravstvenimi težavami. Na sejmu smo sodelovali šele drugič, vendar smo lani s svojimi dobrotami naredili tako dober vtis, da so nas letos že iskali in si želeli tisto »dobro slovensko potico«. Letos smo pripravili izključno slovensko slano in sladko pecivo ter likerje, saj je za nas predstavitev pomembna predvsem zaradi promocije, druženja članov društva in povezovanja s someščani.

Slovenski knjižni kotiček

Za letošnji kulturni praznik smo se odločili bolj odpreti in približati Istri, saj je za nas to dežela, ki nam je dala naš drugi dom. V mestni knjižnici smo se dogovorili za odprtje Slovenskega knjižnega kotička, kamor smo povabili priznanega pisatelja Marjana Tomšiča, dobitnika številnih priznanj in tudi nagrade Prešernovega sklada. Prireditveni prostor je bil kar premajhen za vse ljubitelje književnosti. Uvodoma se je ravnatelj knjižnice Neven Ušimović društvu zahvalil za donacijo 250 slovenskih knjižnih del in poudaril, kako pomembno je takšno sodelovanje na območju, kjer sta večkulturnost in večnacionalnost cenjena in spoštovana dobrina v sobivanju ljudi. Predsednica društva Ljudmila Pavlič je predstavila gosta in njegov roman Šavrinke, pogovor z njim pa je vodila igralka in prevajalka Sonja Polanc. Pisatelj nas je popeljal v čas svojega službovanja po Istri, kjer je kot učitelj slovenskega jezika spoznaval tudi potujoče trgovke, imenovane Šavrinke. Te so mu zaupale svoje zgodbe o trpljenju in veselju šavrinskega življenja. Šavrinkam sta bili posvečeni tudi recitacija pesmi Alojza Kocjančiča, pesnika in duhovnika iz Kubeda, in razstava kiparske upodobitve. Med navzočimi je bil tudi umaški župan Vili Basanež, ki je poudaril, da prevoda Tomšičeve knjige ne potrebuje, saj je po materi šavrin in mu je to narečje še kako blizu in ljubo. Ob koncu programa smo uživali ob pesmih v izvedbi solistke Tine Vinković in Vokalne skupine Ajda. Druženje smo nadaljevali ob slovenskih dobrotah naših izvrstnih kuharic.

Irena Blažič

Podelitev zahvalne listine prvi predsednici društva Gabrijele Mikulandra. Foto: KDS

Pulj: Društvo Istra ima svojo knjižnico!

Letošnji slovenski kulturni praznik smo v Slovenskem kulturnem društvu Istra v Pulju obeležili še posebno svečano. Na Prešernov dan, 8. februarja, smo slovesno odprli svojo knjižnico.

Slovenski kulturni praznik že več let skupaj praznujemo vsa slovenska kulturna društva iz Istre. Kulturna prireditev poteka vsakokrat v drugem kraju oziroma na sedežu drugega društva. Letos smo prireditev pripravili v Pulju, in sicer 9. februarja v dvorani italijanskega doma kulture. Gostoval je pevski zbor Zimzelen iz Mirne na Dolenjskem. Zbor je pod taktirko izkušenega dirigenta Staneta Pečka ubrano zapel in požel navdušene aplavze številnega občinstva. V program so uvrstili slovenske ljudske pesmi, dve ponarodeli ter Gobčevo skladbo na besedilo Franceta Prešerna Dekletom, s katero so se še posebej poklonili Prešernovi veličini. Njihova zadnja točka je bila glasbeno scenska, skladbo Žabe so namreč pevke na zanimiv način uprizorile s spremljajočo ekološko vsebino.

Rojstvo knjižnice

Osmega februarja pa smo v Slovenskem domu svečano odprli knjižnico. Uresničila se je naša dolgoletna želja, da bi imeli knjige, ki smo jih kot donacijo dobili od knjižnic iz Slovenije, razporejene na pregleden način. Knjižne police smo ob koncu lanskega leta kupili iz namenskih sredstev, ki nam jih je odobril Svet za nacionalne manjšine pri hrvaški vladi. Sledila je akcija aktivistk, ki so knjige zložile. Prav lepo je videti knjižnico, celo steno obloženo s knjižnimi policami, napolnjenimi z več kot tisoč knjigami. Za to sta še posebej zaslužni prostovoljki Neva Stančić in Tea Gaćeša, ki sta knjige zložili po abecedi. Neva še pridno popisuje knjige.

K. V.

Kulturni praznik v Pulju. Foto: Istra

BOŠTJAN MATJAŽ KORDIŠ

(1939 – 2013)

Zapustil nas je dolgoletni predsednik, aktivni član Slovenskega kulturnega društva Triglav Split, zaveden Slovenec, prijazen sodelavec in nadvse dober prijatelj Boštjan Matjaž Kordiš.

Med vsemi mejami, ki so postavljene človeku že v mladih letih, pa tudi v visoki starosti, je smrt najbolj dokončna. Ob novice o nepričakovanem slovesu človeka, ki nam je bil dolga leta blizu, se zdrznemo in se v trenutku zavemo človeške krhkosti in minljivosti.

Vsakdo od nas v svojem spominu nosi kakšen trenutek, ki ga veže z Boštjanom Matjažem Kordišem. Če bi zbrali vse te trenutke, bi zagotovo izpisali bogato knjigo spominov o nastajanju, delovanju in življenju slovenske skupnosti in društva Triglav v Splitu.

Čeprav je Boštjan večino življenja preživel zunaj Slovenije, je bil z njo vseskozi tesno povezan in je zanjo storil ogromno, morda veliko več kot mnogo Slovencev, ki v njej živijo.

S svojimi izkušnjami in razgledanostjo je uspešno koordiniral predloge posameznih skupin pri ustanovitvi društva; od konstituiranja iniciativnega odbora do oblikovanja statuta slovenskega društva v Splitu in kasnejšega kontinuiranega uspešnega delovanja.

Njegova klena in pokončna osebnost se je odlikovala po izrazitem občutku za odgovornost in v njej se je skrivala izjemna človeška toplina. S svojo osebnostjo je vseskozi vplival na rast in ugled društva v celoti. Njegovo prizadevanje za sodelovanje med slovenskimi društvi na Hrvaškem ter njihovo organiziranje v Zvezo je utrjevalo položaj slovenske skupnosti na Hrvaškem v odnosu do Slovenije. Za slovensko skupnost je bila izjemno pomembna tudi njegova skrb za povezovanje slovenskega društva z inštitucijami v Sloveniji, ki so bile s svojo dejavnostjo povezane s Slovenci po svetu.

V dolgoletnem prizadevnem delovanju nam je nazorno pokazal, kakšno je polno življenje, pri tem pa niti za trenutek ni izgubil zanesljivega občutka za objektivnost in realnost.

Slovensko kulturno društvo Triglav Split je z Boštjanovim odhodom izgubilo zavednega in prizadevnega člana slovenske skupnosti v Splitu, toda njegovo nesebično delo je za seboj zapustilo globoko sled, ki bo trajna zapuščina in neizbrisen del našega društva.

*Dober, plemenit človek, ki je z nami živel,
nam ne more biti odvzet,
kajti v našem srcu je zapustil svetlo sled
svoje dobrote in plemenitosti.*

Cveto Šušmelj

Slovenija – Hrvaška:

Veliko zatikanja, malo rešitev, a kmalu skupaj v evropski družini

Slovenski parlament je 2. aprila soglasno ratificiral hrvaško pristopno pogodbo z Evropsko unijo (EU). Le nekaj tednov pred tem sta državi dosegli dogovor, ki odpira pot za rešitev spora glede Ljubljanske banke Zagreb (LB). Pričakuje se, da bo Hrvaška v EU vstopila 1. julija.

Seje državnega zbora, na kateri so poslanci z 82 glasovi za in nobenim proti ratificirali pristopno pogodbo, sta se udeležila tudi gosta iz Hrvaške, premier **Zoran Milanović** in zunanja ministrica **Vesna Pusić**. Slovenija je pogodbo ratificirala kot 23. članica EU, ratifikacijo pa morajo opraviti še v Nemčiji, na Danskem, Nizozemskem in v Belgiji.

Memorandum o LB

Pot k ratifikaciji pogodbe sta tlakovala premiera Janez Janša in Zoran Milanović, ko sta 11. marca na Mokricah podpisala memorandum o reševanju spora glede LB. Dokument predvideva, da bosta državi rešitev za hranilne vloge, ki so jih varčevalci

Zoran Milanović in Alenka Bratušek. Foto: STA

v 90-ih letih prenesli na hrvaške banke, iskali v skladu z dunajsko nasledstveno pogodbo in pod okriljem baselske banke za mednarodne poravnave (BIS). Hrvaška vlada se je hkrati obvezala, da bo zamrznila sodne postopke, ki jih z njenim soglasjem in za njen račun proti LB in NLB vodita Zagrebačka in Privredna banka. Prav te tožbe so bile jedro zadnjih nesoglasij.

Brez nejasnosti ne gre?

V zvezi z memorandumom ostaja še precej nejasnosti in različnih razlag. Razlike so že v prevodu angleškega dokumenta, ki sta ga podpisala premiera. V slovenskem prevodu izrecno piše, da bo hrvaška vlada mirovanje spornih sodnih postopkov zagotovila »do končne rešitve«, v hrvaški različici pa le, da bo mirovanje zagotovljeno »u očkivanju razrješenja ovoga pitanja«. Že na dan podpisa se je na Hrvaškem uveljavila razlaga, da je skrajni rok za dogovor dve leti, ker da tako narekuje notranja hrvaška zakonodaja. Nejasno je

še, ali se bosta o deviznih vlogah Slovenija in Hrvaška pogajali sami, ali bodo na pogajanjih sodelovale tudi ostale naslednice nekdanje Jugoslavije. Ni jasno, ali se bodo pogovori dotikali tudi terjatev LB do hr-

Kaj je teritorialno načelo?

Slovenija si v nasledstvenih pogajanjih prizadeva za uveljavitev tako imenovanega teritorialnega načela, ki ga je za rešitev deviznih vlog sama uporabila. Na svojem ozemlju je namreč poplačala vse varčevalce, ne glede na to, ali so imeli državljanstvo ali ne, prav tako je poplačala vse varčevalce vseh bank, ne glede na to, ali so imele status podružnice ali matične banke oziroma ali so imele sedež v kakšni drugi republiki. Na Hrvaškem so bili poplačani le tisti varčevalci LB, ki so knjižice prenesli na hrvaške banke, kar pa so lahko storili le tisti, ki so imeli domovnico.

vaškega gospodarstva in ali bo memorandum kakor koli prispeval, da bi varčevalci, ki še imajo knjižice LB in jih niso prenesli na hrvaške banke, končno dobili svoj denar. (Zgodovino spora smo podrobneje opisali v prejšnji številki Novega odmeva.)

In kako kaj arbitraža?

Slovenija in Hrvaška sta do predpisanega roka – do 11. februarja – arbitražnemu sodišču v Haagu poslali vsaka svoj memorandum o predmetu mejnega spora. Slovenija svoje stališče utemeljuje z argumenti na 450 straneh in z 800 prilogami. Tudi hrvaško dokazno gradivo je zelo obsežno. V Sloveniji se je sicer z memorandumom do zadnjega zapletalo, saj so se pojavile politične zahteve za razširitev in dopolnitev slovenskih izhodišč, a je parlament naposled potrdil izvirno različico. Obe državi imata za odgovor na dokumentacijo druge strani čas do 11. novembra. O sporu bo razsojalo arbitražno sodišče, ki ga sestavljajo Gilbert Guillaume (predsednik) ter člani Bruno Simma, Vaughan Lowe, Budislav Vukas in Jernej Sekolec. (-TJI) 🇵🇸

Slovenija s prvo predsednico vlade

Marca je Slovenija dobila novo koalicijsko vlado. Premierka **Alenka Bratušek**, dotedanja poslanka Pozitivne Slovenije (PS), je vladno ekipo sestavila v sodelovanju s Socialnimi demokrati Igorja Lukšiča, Državljansko listo (DL) Gregorja Viranta in upokojensko stranko DeSUS Karla Erjavca. Vladna kriza je izbruhnila po novem letu, ko je komisija za preprečevanje korupcije objavila poročilo o nadzoru premoženjskega stanja predsednikov parlamentarnih strank. Pri tedanjem premieru in predsedniku Slovenske demokratske stranke Janezu Janši ter predsedniku PS in ljubljanskemu županu Zoranu Jankoviću je ugotovila ravnanje, obremenjeno s korupcijskimi tveganji in sumi zlorabe položaja. Očitke sta oba zavrnila. Zaradi poročila in nezadostnih Janševih pojasnil so iz vlade izstopile koalicijske partnerice DL, DeSUS in Slovenska ljudska stranka, nato pa je bila premieru izglasovana nezaupnica v državnem zboru. Enajsta slovenska vlada bo po pričakovanjih največ pozornosti namenila gospodarskemu okrevanju. Resor za Slovencev v zamejstvu in po svetu vodi ministrica Tina Komel, pred tem poslanka PS in podpredsednica parlamentarnega odbora za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Aleks Markulin: Karlovški Slovenec, športnik od nog do glave

Aleks Markulin se med izstopajoče Karlovčane uvršča predvsem po zaslugi športne vneme in dosežkov; v mladosti je bil rekorder v troskoku in skoku v višino. Srečala sva se na karlovškem atletskem igrišču, kot sodnika na atletskem tekmovanju, potem pa sva nadaljevala druženje in opravila pogovor za Novi odmev.

Kdaj si se začel ukvarjati s športom in še posebej z atletiko?

- To je bilo že v gimnaziji. Pri šestnajstih letih sem postal član karlovškega Atletskega kluba Željezničar, kasneje tudi Atletskega kluba Karlovac.

Kateri so bili tvoji prvi pomembni atletski rezultati in v katerih disciplinah?

- Prve pomembne rezultate sem dosegel v skoku v višino, troskoku in tudi skoku v daljavo. Državni mladinski rekord v troskoku, ki sem ga leta 1954 postavil z rezultatom 14,17 metra, je veljal več kot deset let. V skoku v višino sem najprej leta 1954 dosegel rekordni rezultat 181 centimetrov, ga leta 1956 povečal na 186 centimetrov in leto pozneje na 196 centimetrov. To je bil hrvaški mladinski rekord in tretji najboljši rezultat vseh časov v Jugoslaviji. V skoku v daljavo pa sem dosegel pomemben rezultat z daljavo 6,63 metra.

Kje vse si tekmoval kot član jugoslovanske reprezentance?

- Kot član mladinske reprezentance sem tekmoval po vseh jugoslovanskih repu-

Aleks Markulin. Foto: Arhiv

blikah, leta 1954 tudi v Grčiji. Leta 1958 sem se na tekmovanju v Ljubljani uvrstil v državno reprezentanco. Po tistem sem kot reprezentant tekmoval v Italiji, Nemčiji in Avstriji. V državni reprezentanci železničarskih klubov pa me je pot vodila tudi na evropsko prvenstvo na Švedsko.

Kateri tvoji rezultati so bili najpomembnejši za jugoslovansko reprezentanco?

- Najpomembnejši so bili moji rekordi v troskoku in v skoku v višino. Moram povedati, da sem dobival veliko ponudb, da prestopim v kakšen drug klub v Jugoslaviji, vendar sem vse ponudbe zavrnil.

Si se ukvarjal še s kakšnim drugim športom?

- Igral sem košarko, hokej na ledu in odbojko.

Si v teh športih dosegel kakšne pomembnejše rezultate?

- S košarko in hokejem na ledu sem se ukvarjal predvsem rekreativno, odbojko pa sem igral kot član prve postave OK Željezničar v hrvaški ligi.

Si se kot aktiven športnik kdaj poškodoval?

- Imel sem poškodbe na kolenu in gležnju.

Ali zato občutiš kakšne posledice?

- Boli me v kolenih, ne le zaradi atletike, temveč tudi zaradi tekmovanj v odbojki in rekreativnega ukvarjanja s hokejem na ledu.

Hvala za pogovor in upam, da se bova ponovno srečala na prireditvi našega Kulturnega društva Slovenski dom Karlovac.

Silvin Jerman

Vse življenje povezan z usnjem

O Aleksu Markulinu sem veliko zvedel že ob raziskovanju zgodovine karlovških Slovencev. Njegov stric je bil Aleks Podvinec, znameniti lastnik tovarne usnja. Podvinec je umrl 17. aprila leta 1936, moj sogovornik pa se je rodil dva tedna po tem, 2. maja leta 1936, in v spomin na pokojnega strica dobil ime Aleks (Aleksander). Njegova mama Marija (rojena Gorijanec) in oče Ivan Markulin iz Vukovarja sta leta 1935 na povabilo Podvinčeve žene Helene prišla pomagati v veliko Podvinčevo tovarno v Karlovac. V tej tovarni je bilo zaposlenih okoli dvesto delavcev in uradnikov, izdelali pa so okoli 200 tisoč kosov usnja in podplatov na leto. Z usnjem je bila povezana tudi poklicna pot Aleksa Markulina. Osnovno šolo in gimnazijo je končal v Karlovcu, na zagrebški pravni fakulteti je diplomiral leta 1964, nato pa se še istega leta zaposlil kot pravnik v tovarni Josip Kraš KIO – Karlovska industrija obutve. Tam je delal vse do upokojitve leta 2000. V življenju je počel še marsikaj zanimivega – v otroških letih, denimo, je igral v dramskem studiu Zorin dom. Nekatere družbene dejavnosti so bile povezane z njegovo zaposlitvijo. Tri desetletja je deloval v organizaciji gasilstva. Ne le v tovarni, kjer je bil zaposlen, temveč je bil predsednik gasilske organizacije tudi na županijski ravni.

FRANC MIKLOŠIČ: Velikan slovenskega in slovanskega jezikoslovja

Dvesto let mineva od rojstva Franca Miklošiča, enega največjih sinov slovenskega naroda in ene najpomembnejših znanstvenih osebnosti v slovenski zgodovini. Med drugim mu gre zasluga, da je bila v Avstro-Ogrski monarhiji vsem jezikom priznana enakopravnost.

Franc Miklošič se je rodil 20. novembra 1813 v Radomerščaku. Družina se je kmalu preselila v bližnji Ljutomer, kjer je oče odprl gostilno in zaslužil dovolj, da je Francu po končani osnovni šoli omogočil nadaljnje izobraževanje. Gimnazijo je naprej obiskoval v Varaždinu, kjer so se v 19. stoletju šolali številni Slovenci iz severovzhodnih krajev, po dveh letih pa se je prešolal v Maribor. Po maturi je študij nadaljeval v Gradcu in tam leta 1838 tudi doktoriral iz filozofije. Pot ga je nato vodila na Dunaj, kjer je leta 1840 doktoriral še iz pravnih znanosti.

Knjižničar postane tudi cenzor

Na Dunaju je Miklošič spoznal ugle dnega jezikoslovca Jerneja Kopitarja (1780–1844), ki ga je spodbujal k študiju slovanskih jezikov in mu leta 1844 tudi pomagal do službe knjižničarja v dunajski Dvorni biblioteki. Kopitar je istega leta umrl, Miklošič pa ga je nasledil kot cenzor za slovanska, romunska in novogrška dela. Leta 1846 je tako po službeni dolžnosti prečrta četrti kitico Zdravljice Franceta Prešerna, in sicer zaradi panslavizma, ki je bil v takratni monarhiji politično sporen: »Edinost, sreča sprava/ k nam naj nazaj se vrnejo,/ otrok, kar ima Slava,/ vsi naj si v roke sežejo,/ da oblast/ in z njo čast/ ko pred spet naša bosta last.« Šele po Prešernovi smrti se je Miklošič oddolžil pesniku, ko ga je označil za »najslavnejšega pevca slovenskega«, ki se lahko meri z »najslavnejšimi pesniki vseh narodov«.

Prelomna pomlad narodov

Ob revolucionarnem vrenju leta 1848, ko so podrejeni narodi začeli zahtevati enakopravnost v Avstrijskem cesarstvu, je Miklošič sooblikoval program Zedinjene Slovenije, prvi politični program slovenske narodne neodvisnosti. Istega leta je postal predsednik dunajskega društva Slovenija in poslanec v avstrijskem državnem zboru. Avstrijski cesar

je na njegovo pobudo na dunajski univerzi ustanovil stolico za slovansko filologijo. Njen prvi vodja je postal prav Miklošič. Pozneje je bil tudi dekan filozofske fakultete in rektor dunajske univerze, postal je redni član avstrijske akademije znanosti in umetnosti, dosmrtni član gosposke zbornice v avstrijskem parlamentu in avstrijski vitez. Na Dunaju se je Miklošič tudi poročil in postal oče dveh sinov. Zaradi vsega tega ga v Avstriji še danes štejejo za Avstrijca slovanskih korenin. Umrli je 7. marca 1891, pokopan je na Dunaju.

Jezikovna genialnost in daljnovidnost

Slovanska stolica na Dunaju je pod Miklošičevim vodstvom postala najpomembnejše središče za slavistična vprašanja v Evropi tistega časa, Miklošič pa največja slavistična avtoriteta 19. stoletja. Zlasti v imenoslovju, etimologiji in besedotvorju za avtoriteto velja še danes. Znal je več jezikov kot jih je bilo v rabi v Avstro-Ogrski monarhiji. Izdal je 34 knjig in več kot sto obsežnejših razprav s področja jezikoslovja. Med pionirska dela se uvrščajo njegova številna dela, med njimi primerjalna slovnica slovanskih jezikov (1852-75), primerjalna morfologija slovanskih jezikov (1856) in etimološki slovar slovanskih jezikov (1886). V raziskavah se je loteval tudi madžarščine, romunščine, albanščine, grščine in turščine ter v njih odkrival medsebojne vplive s slovanskimi jeziki. Posvečal se je tudi jezikom nepriznanih jezikovnih skupin in ljudstev; o narečjih in selitvah evropskih Romov je napisal kar dvanajst knjig.

O prepletu slovenskega in hrvaškega jezika

Ko je šel Miklošič leta 1885 v pokoj, je na njegov predlog slavistično stolico na dunajski univerzi zasedel njegov nekdanji učenc, hrvaški slavist Vatroslav Jagić (1838–1923). Miklošič je bil v stikih tudi

z drugimi hrvaškimi jezikoslovci tistega časa. Skupaj z njimi je glede jezikov južnoslovanskih narodov zagovarjal tudi nekatere teze, ki jih čas ni potrdil. Med drugim je menil, da vsi kajkavci govorijo slovensko, čeprav se imajo za Hrvate, da je torej hrvaško kajkavstvo v resnici slovensko hrvaško narečje. To je bilo za njega samo jezikovno in ne politično vprašanje. Njegovo mnenje pa je bilo zelo upoštevano in po njegovih tezah je vodja statističnega urada Avstrijskega cesarstva Karl Czoernig Hrvate delil na »Sloveno-Kroaten« in »Serbo-Kroaten«. Miklošič je bil tudi pobudnik dunajskega književnega dogovora iz leta 1850, ki je zagovarjal poenotenje južnoslovanskih jezikov v skupni knjižni jezik. Nikoli uresničen dogovor je podpisalo še pet hrvaških književnikov (Ivan Kukuljević Sakcinski, Dimitrija Demeter, Ivan Mažuranić, Vinko Pacel in Stjepan Pejaković) ter dva srbska (Vuk Stefanović Karadžić in Đuro Daničić).

Po spletnih virih pripravil -PTJI 🇺🇸

SLOVENCİ NA HRVAŠKEM NEKOČ IN DANES (II. del)

Ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja je bilo v Zagrebu prek 15 odstotkov prebivalcev Slovencev. V javnem življenju je bilo v rabi tudi precej slovenskih besed. V takšnih okoliščinah se je rodilo slovensko društvo, iz katerega je zrasel današnji Slovenski dom.

Malo je znanega o tem, kakšne so bile prve oblike združevanja in organiziranja zagrebških Slovencev. Slovensko društvo, iz katerega se je razvil današnji Slovenski dom, je nastalo pred več kot osmimi desetletji. Za ustanovitev tega društva je zaslužnih ducat slovenskih mož in žena, uglednih posameznikov iz zagrebške slovenske skupnosti, ki so menili, da je potrebno nekaj storiti za ohranitev slovenske identitete, samozavesti, jezika in kulturne dediščine. Med njimi so bili univerzitetni profesorji, zdravniki, umetniki, ravnatelji javnih ustanov, uslužbenci, tovarnarji, trgovci, obrtniki in tako naprej. Ko je skupina pobudnikov leta 1929 razpravljala o imenu nastajajočega društva, so se med več predlogi odločili za ime Narodna knjižnica in čitalnica (NAKIČ). Besedi »slovensko« so se izognili, ker takratna oblast ni dovolila uporabe takšnega, po njenem pojmovanju, plemenskega naziva.

Od NAKIČ-a do Slovenskega doma

Na prvem občnem zboru NAKIČ-a februarja leta 1930 je prvi predsednik, univerzitetni profesor dr. Fran Zavrnik poudaril: *Že dolgo se je čutila potreba, da se v Zagrebu ustanovi ognjišče naprednih Slovencev. Želja je šla tiho od ust do ust, dokler se ni misel izkristalizirala v konkretno obliko.* Na občnem zboru leta 1936 je društvo NAKIČ iz političnih razlogov in notranjih pobud spremenilo ime v Narodni dom in pod tem imenom je delovalo do konca druge svetovne vojne. Posebej je potrebno poudariti, da so za društvo bili najtežji časi med drugo svetovno vojno pod ustaško strahovlado t.i. Neodvisne države Hrvaške (NDH). Julija leta 1941 je NDH uradno prepovedala njegovo delovanje. Takratni minister dr. Budak ni bil pripravljen izdati dovoljenja za nadaljnje delo društva s slovenskim predznakom. Vztrajno in požrtvovalno delo številnih članov je prispevalo, da je društvo obstalo in da ni prišlo do prekinitve njegovega delovanja. Dejavnost so preusmerili na organizirani sprejem slovenskih beguncev in pregnancev, ki so bežali ali pa so jih okupatorji pregnali iz Slovenije. Društvo je svoje

prostore preuredilo v začasno zavetišče in okrepčevalnico. Skrbeli so za hrano, obleko, obutev, zdravila, posebna skrb je bila namenjena otrokom. Po drugi svetovni vojni, 11. novembra leta 1945, se je društvo preimenovalo v Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom v Zagrebu in pod tem imenom deluje tudi danes. Njegov prvi predsednik je postal gledališki igralec Hinko Nučič.

Obstoj v različnih družbeno-političnih okoliščinah

Slovenski dom je preživel veliko vzponov in padcev, tudi težke dneve zaradi občasnih notranjih razdorov, predvsem pa zaradi političnih, družbenih in državnih sprememb. To so dejstva, s katerimi lahko pojasnimo, zakaj je društvo večkrat spreminjalo svoje ime, nazadnje v 90-ih letih prejšnjega stoletja, ko se je kratek čas imenovalo Slomškovo prosvetno društvo Slovenski dom, vse do zadnjega preimenovanja leta 1994, ko je obveljalo zdajšnje ime.

Društvo je delovalo v različnih državnih tvorbah in vsakokratna državno-politična ureditev je narekovala drugačne možnosti in omejitve delovanja slovenske skupnosti. V grobem lahko organizirano delovanje Slovencev na Hrvaškem razdelimo na štiri obdobja:

- v Kraljevini Jugoslaviji od ustanovitve društva leta 1929 do druge svetovne vojne,
- v Neodvisni državi Hrvaški (NDH) med letoma 1941 in 1945,
- v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji od leta 1945 do 1991,
- v Republiki Hrvaški od leta 1991.

Zgodovinske in politične spremembe leta 1991 so povzročile bistveno spremembo: Slovenci na Hrvaškem so postali nacionalna manjšina – hrvaški državljani slovenske narodnosti. To je pa pomenilo tudi nov državljanski status, ki je večini povzročil velike življenjske težave in socialne probleme, saj jih je spravljal v položaj, ko so si morali formalno in stvarno enakopravnost, ki so jo imeli v Jugoslaviji, v novih okoliščinah šele pridobiti; tako so si morali urediti status, oz. si pridobiti državljanstvo Republike Hrvaške, če so hoteli še zadržati službo, prejemati pokojnino, hoditi v šolo in podobno, kar ni bilo vselej enostavno.

Povezovanje slovenskih društev

Novi pravno-politični položaj hrvaških Slo-

vencev je narekoval in leta 1992 pripeljal do ustanovitve Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. To je višja stopnja samoorganiziranja Slovencev na Hrvaškem; z njo naj bi pridobili tudi potencialno možnost višjega, praktično najvišjega samoorganiziranja v novi državi. Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem sta kot zastopnico slovenstva na Hrvaškem formalno in dejansko priznala Ljubljana in Zagreb. Danes na Hrvaškem organizirano deluje šestnajst slovenskih društev. Vsa so povezana v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem in z njenim posredovanjem integrirana v vladne in nevladne ustanove, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami in s pravicami nacionalnih manjšin. Slovenska zakonodaja pri obravnavi Slovencev na Hrvaškem loči območja, kjer živijo zamejski Slovenci, in območja, kjer živijo Slovenci po svetu. Slovence v zamejstvu združuje deset društev: Slovenski dom v Zagrebu, Slovenski dom - Bazovica na Reki, Snežnik v Lovranu, Istra v Pulju, Društvo Slovencev v Labinu, Oljka v Poreču, Slovenski dom v Karlovcu, Ajda v Umagu, Lipa v Buzetu in Gorski Kotar v Tršču. Šest društev pa združuje Slovence po svetu: Triglav v Splitu, Lipa v Zadru, Lipa v Dubrovniku, Dr. France Prešeren v Šibeniku, Nagelj v Varaždinu in Stanko Vraz v Osijeku.

Za manjšine dobro poskrbljeno

Varstvo nacionalnih manjšin na Hrvaškem je formalnopravno zelo dobro urejeno. Republika Hrvaška je decembra leta 2002 sprejela ustavni zakon o pravicah nacionalnih manjšin na Hrvaškem, s katerim je zaokrožila pravni okvir, na temelju katerega pripadniki nacionalnih manjšin uresničujejo svoje pravice. Določila ustavnega zakona izhajajo iz načela, da so človekove pravice in svoboda osnovna merila za demokratičnost države. Položaj nacionalnih manjšin, njihova zaščita in svoboda pri uresničevanju pravic so izjemno pomembne. Republika Hrvaška je podpisnica številnih mednarodnih pogodb, konvencij, listin in protokolov, ki jih je ratificirala v hrvaškem saboru na podlagi 139. in 140. člena hrvaške ustave. Ti dokumenti so postali zakoni, katerih določila so nad domicilnimi zakoni in jih je uveljavil ustavni zakon.

Franc Strašek

Viri: arhivsko gradivo Slovenskega doma Zagreb, monografija Slovenski dom v Zagrebu, 1929–1999 (Silvin Jerman, Ilinka Todorovski) in publikacije Inštituta za narodnostna vprašanja Ljubljana (dr. Vera Kržišnik Bukič).

Grenko-sladka predstava Jureta Ivanušiča

Na letošnjem festivalu satire, ki je potekal od 16. do 18. marca v Histrijskem domu v Zagrebu, je nastopil tudi vsestranski slovenski umetnik Jure Ivanušič s predstavo *Za tuje turiste*. Pripravil je namreč zabaven glasbeni večer v formi kabareta, v katerem je s spremljevalno zasedbo Banda in s tremi izvrstnimi glasbeniki (na kitari, kontrabasu in bobnih) izvajal napeve, ki jih je sam skladal, napisal besedila in hkrati režiral.

Naslov predstave *Za tuje turiste* nekoliko spominja na vodeno vodstvo po nacionalnem parku, na svojevrsten safari, ki nas popelje skozi zgodovino slovenstva. Jure Ivanušič nas kot dober poznavalec opozarja na podrobnosti, tiste skrite kazalnike in izdajalce prikritih frustracij, neresnic in škodoželjnosti ki zna tudi iz tragičnega iztisniti nasmešek. Posamezne skladbe povezujejo šale, kjer prepoznamo navade, značaj ljudi iz svoje

Jure Ivanušič. Foto: S.D.

domovine, ki pa imajo posluš za revne in ponižane. Poje o temu, kako ga radi kaj popijejo, in v vinu vse prepogosto poleg žalosti utapljujejo tudi prihodnost, družinsko srečo in zdravje.

Festival satire se v spomin na nekdanjega znanega igralca Mladena Crnobrnjo - Gumbeka imenuje Gumbekovi dnevi. Letošnji so bili že šesti zapored. Pripravlja jih Igralska družina Histrijski.

V predstavi ne manjkajo niti zavite besede o odnosu med moškimi in ženskami, vsem znani slovenski zavisti in nevoščljivosti. Skladbe so še posebno učinkovite, ker je spremljevalna skupina z dinamično izvedbo več kot odlično podprla Jureta in njegovo igro. Čeprav gre za satiro, ki na zbadljiv način prikazuje resničnost, in je večkrat pustila grenkobo v ustih, je bila predstava zelo dobra, smešna in pestra, in smo jo številni obiskovalci, med njimi tudi člani Slovenskega doma, nagradili z gromkim aplavzom.

Lepi spomini na prvo srečanje

Jure Ivanušič, znani igralec in glasbenik iz Maribora je že predlani gostoval v Zagrebu s predstavo *Od tišine do glasbe*, nad katero smo bili zelo navdušeni.

Vasiljka Tovarloža 🇺🇦

Zagrebska uprizoritev z nagradami ovenčane Nevihte

Dva dni po slovenskem kulturnem prazniku, 10. februarja, smo si na odru ZKM-a ogledali predstavo *Nevihta* v izvedbi Mestnega gledališča ljubljanskega in režiji Jerneja Lorencija. V polni dvorani je bilo veliko Slovencev iz Zagreba, opazili pa smo tudi vrsto znanih zagrebških gledaliških igralcev.

Že na začetku predstave nas je presenetil izvrsten glasbeni kvartet Volga, ki je na violinah, čelu in oboi zaigral prelepo Avsenikovo melodijo *Slovenija, od kod lepote tvoje*. V nadaljevanju so se glasbenikom s petjem pridružili igralci in v dramo simbolično uvedli sedanji čas. Prav glasbeni in pevski del sta vsebini predstave dodala pravo, odlično začimbo.

Večno hrepenenje po svobodi

Predstava je nastala po drami ruskega pisatelja Aleksandra Nikolajeviča Ostrovskega (1904–1936) in govori o težavah ljudi, ki so sužnji svojih gospodarjev in hrepenijo po svobodi. Gospodarji so lahko delodajalci, starši, cerkev ali pa sama družba, kjer en razred dominira nad drugim. Gospodar se dviga nad podložnikom, ki mora molčati in nima pravice niti do govora... Ljudje pa so takšni, kakršni so, polni strasti do življenja. Drama se odvija v trgovskem malomeščanskem razredu, a je trpljenje osrednjih likov prav tako veliko, saj neizpolnjeno hrepenenje po ljubezni in prevelika žeja po samouresničenju, kakor tudi breme greha, pripeljejo do nesreč. Čeprav glavna junakinja Katja konča svoje življenje z utopitvijo v Volgi, se v drami čuti, da vse vendarle ni zaman, da z uporom na vseh ravneh le pridejo za vse malo boljši časi.

Scena iz *Nevihte*. Foto: S.D.

Predstava je na lanskem Borštnikovem srečanju zasluženo prejela vrsto nagrad, zato smo zelo hvaležni in zadovoljni, da smo si jo imeli priložnost ogledati tudi pri nas, v Zagrebu.

Vasiljka Tovarloža 🇺🇦

Nastopajoči na koncertu v Domžalah. Foto: M.B.

Tradicionalni Gostičevi dnevi

Od 10. do 22. marca so se med Homcem, Domžalami, Ljubljano in Zagrebom odvijali že 14. Gostičevi dnevi. Letos mineva 50 let od smrti slovitega opernega pevcu Josipa Gostiča.

Slovesnosti so se začele 10. marca v cerkvi Marijinega rojstva na Homcu. Tam sta spominsko mašo darovala domači župnik **Lojze Hostnik** in **Štefan Babič**. Mašo je na koru spremljal zbor Consortium musicum pod vodstvom prof. dr. **Mirka Cudermana**. Peli so Messa a quattro voci da cappella Claudia Monteverdija.

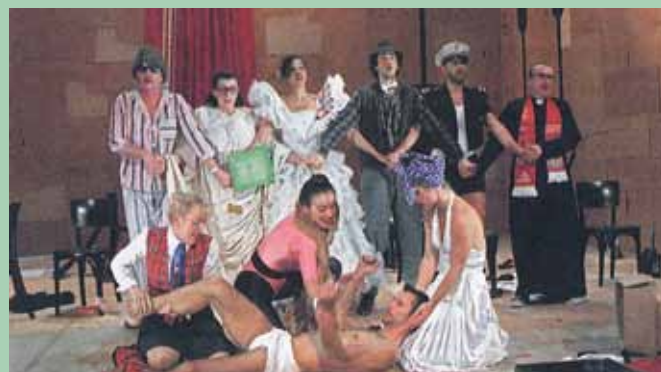
Slavnostni koncert

Slavnostni koncert v Gostičev spomin v Kulturnem domu Franca Bernika v Domžalah je v letu, ko se spominjamo 200-letnice rojstva skladatelja Goiuseppeja Verdija (1813–1901), potekal v znamenju opernih del tega velikega skladatelja; tako smo prisluhnili odlomkom iz Trubadurja, Otella in Aide. Letos se spominjamo tudi 200-letnice rojstva in 130-letnice smrti Richarda Wagnerja (1813–1883). Na koncertu so bili tako izvedeni tudi odlomki iz njegovih dveh oper Leteči Holandec in Tannhauser. Arije so peli hrvaški in slovenski umetniki; iz Zagreba sopranistki Monika Cerovčec in Kristina Anđelka Đopar ter tenorist Stjepan Franetović ob klavirski spremljavi Simona Dešpalja, iz Ljubljane pa sopranistka Rebeka Radovan ter baritonista Robert Vrčon in Marko Kobal ob klavirski spremljavi Karine Gishyan. Med obiskovalci so bili tudi hrvaški veleposlanik v Sloveniji Svetlan Berković, domžalska podžupanja Andreja Pogačnik Jarc, umetniški vodja SNG Opere Ljubljane Milivoj Šurbek, primadona in Gostičeva partnerica sopranistka Vilma Bukovec, pobudnik Gostičevih dni prof. Vladimir Kranjčević, številni Homčani in člani Slovenskega doma iz Zagreba. V okviru Gostičevih dni so v ljubljanski Operi 14. marca izvedli opero Gorenjski slavček Antona Foersterja, v zagrebški Operi pa 22. marca opero Richarda Wagnerja Lohengrin. Pokroviteljica slovesnosti je bila Občina Domžale, organizatorji pa Kulturno društvo Jože Gostič Homec, SNG Opera in balet Ljubljana ter Opera HNK Zagreb.

Polona Jurinić

GAVELLOVI VEČERI - V Zagrebu so se od 12. do 20. oktobra odvijali 27. Gavellovi večeri. Drama Gospoda Glembajevi Miroslava Krleža v režiji Ivica Buljana in v produkciji Drame SNG iz Ljubljane je bila prikazana zunaj konkurence. Gavellove večere so prvič pripravili leta 1973, med vojno na Hrvaškem leta 1991 pa so ugasnili. Vnovič so zaživel leta 2005 in od takrat na njih vedno sodelujejo tudi slovenska gledališča.

RENE MAURIN V HNK VARAŽDIN - Drama nagrajevanega makedonskega avtorja Trajčeta Kacarova »Za samo jedan dan« je bila v varaždinskem HNK premierno izvedena 9. novembra. Režijo je podpisal slovenski režiser Rene Maurin. Pisatelj je v drami orisal trivialno zgodbo o slabem zakonu med možem in ženo in vanjo nakopičil najrazličnejše gledališke sloge. Režiser je v tem kaosu skušal poiskati parodijo in komiko.

Prizor iz predstave: "Za samo jedan dan". Foto: H.N.K.

REVIJA LUTKOVNIH GLEDALIŠČ – Med 4. in 13. novembrom se je na Reki v okviru 17. revije lutkovnih gledališč zvrstilo štirinajst domačih in tujih lutkovnih predstav. Lutkovno gledališče iz Ljubljane se je predstavilo z odrsko pripovedjo za najmlajše Vsi drugačni, vsi čudni avtorice Maje Kunšič.

PLAKATI BOJANA STRANIČA

- Decembra je bila v Grafičnem kabinetu HAZU v Zagrebu odprta razstava Bojana Straniča z naslovom Umetnost in šport. Na ogled je bil umetnikov plakati opus iz obdobja od petdesetih do devetdesetih let prejšnjega stoletja. Stranič je bil slikar, grafični oblikovalec in ilustrator, predvsem pa eden redkih umetnikov, ki se je ustvarjalno v celoti posvetil športu. Študij slikarstva je končal leta 1948 na Zagrebški ALU v razredu prof. Marina Tartaglie. Bil je tudi odbojkar, odbojgarski reprezentant in trener. Bojan Stranič se je rodil leta 1921 v Medvodah, umrl pa je v Zagrebu leta 1993.

ZIMSKA GLASBENA ŠOLA – Na januarski mednarodni zimski glasbeni šoli Clavis, ki jo skupaj pripravljata Združenje Clavis in zagrebška Glasbena akademija, se je pod mentorstvom priznanih hrvaških in tujih pedagogov izobraževal tudi Matej

KULTURNA DOGAJANJA: Močno glasbeno in gledališko prepletanje

Zupan, profesor flavte iz Ljubljane.

ZVOKI IZ SLOVENIJE - Pod tem naslovom je 17. januarja v koncertni dvorani Lisinski v Zagrebu nastopila Slovenska filharmonija pod dirigentskim vodstvom Simona Krečiča. V koncertu za flavto in orkester Carla Philippa Emanuela Bacha je nastopila flautistka Eva Nina Kozmus. Na sporedu sta bili tudi Slovenska rapsodija za godala ali Sij, sij sonce Pavla Merkuja in Simfonija št. 4 Petra Iljiča Čajkovskega.

KOLONIJA ZILIK V KARLOVCU – Likovna kolonija, že 40.

po vrsti, se je začela 21. januarja s slovesnim odprtjem razstave Vasilija Josipa Jordana v Mestnem gledališču Zorin dom. Jordanovo slikarstvo se je močno vraslo v hrvaško likovno kulturo in je vseprisotno v imaginarnem muzeju hrvaškega slikarstva. S svojim opusom je Jordan ustvaril zapleten svet, v katerem ni grobsti.

ROKOVSKI FEBRUAR - V klubu Močvara je 8. februarja nastopila kulturna slovenska skupina Demolition Group, ki je nastala iz benda Gast'r'bjajtr's, znanega po uspešnici »Japonci rade za nas«. DG so ob Borghesiji, Miladojki Youneed in Laibachu eden najpomembnejših slovenskih alternativnih bendov. V Zagrebu so nastopili po dolgem času in so predstavljali svoj novi album. V Močavri so 22. februarja nastopili še mlajši slovenski glabniki, in sicer Dhar Mhar, Skoknipalokni in Darko Kala.

VIOLINISTIČNO TEKMOVANJE VACLAV HUML – Na jubilejnem 10. mednarodnem violinističnem tekmovanju, ki je potekalo med 8. in 15. februarjem pod pokroviteljstvom hrvaškega predsednika Iva Josipovića, je nastopila 79 glasbenikov iz 26 držav. Slovenskih violinistov ni bilo, je pa na sklepnem koncertu Simfoničnemu orkestru HRT dirigiral maestro Uroš Lajovic. Na sporedu so bili Brahms, Čajkovski in Sibelius.

MAČKA NA VROČI PLOČEVINASTI STREHI - Osmega februarja je na devetih Virovitiških gledaliških srečanjih (Virkas) domače gledališče premierno izvedlo dramo kulturnega ameriškega pisatelja Tennesseeja Williamsa Mačka na vroči pločevinasti strehi. Režiser in scenograf predstave je bil Samo M. Strelec. Na Virkasu so si gledalci lahko poleg drugih predstav iz Hrvaške ter Srbije in BiH ogledali tudi uprizoritev SLG Celje, Shocking Shopping Matjaža Zupančiča.

VELIKAN HRVAŠKEGA STRIPA - Februarja je bil na Salonu stripa v Vinkovcih Borivoj Dovniković ovenčan z nagrado za življenjsko delo. Dvorniković je po mami slovenskega porekla (Marija Črepinko iz Pragerskega) in je eden od najpomembnejših hrvaških stripovskih risarjev. Njegovi prvi stripi so bili objavljeni leta 1945, ko je bil star komaj 15 let, svetovno slavo

pa je dosegel z animiranim filmom. Nedavno je objavil stripovski album Srečanja tretje vrste (Susreti treće vrste), z aktualiziranim nadaljevanjem humoristično-satiričnega stripa, ki ga je začel leta 1983 v dvo tedniku za kulturo Oko.

ETUDE IN LESTVICE

– Mednarodno tekmovanje mladih glasbenikov s tem naslovom, ki ga že 19 let pripravlja Glasbena šola Pavla Markovca iz Zagreba, je potekalo od 14. do 17. februarja. Na tekmovanju se vsako drugo leto izmenoma pomerijo violinisti oziroma pianisti. Letos je bilo med 35 mladimi violinisti tudi osem Slovencev: Nika Lucija Frank, Veronika Novak, Brina Podgajski Kampuš, Nastja Hrvatina, Manca Rupnik, Maja Horvat, Petra Herič in Teja Majaron. Najbolje se je odrezala Manca Rupnik, ki je zmagala v kategoriji violinistov do 18 let in prejela posebno nagrado Mesta Zagreba za najboljšo izvedbo etude ali capriccia. V žiriji je bil tudi Jernej Bence iz Ljubljane.

CITRE SPET V ZAGREBU - Konec 19. in v začetku 20. stoletja so bile citre zaradi vpliva avstrijske kulture med najbolj priljubljenimi domačimi glasbili v Zagrebu. V arhivu Hrvaškega glasbenega zavoda (HGZ) hranijo citre iz Češke, iz zapuščine Milana Stahuljaka, vendar danes v Zagrebu nihče več ne zna igrati nanje. Zato je Klub HGZ 26. februarja pripravil koncert in predavanje slovenskega citrarja Ivana Zupanca. Pridružila se mu je tudi zagrebška etnomuzikologinja Irena Miholić.

VELIKA SLOVENSKA OPERA - V okviru 27. Glasbenega bienala Zagreb je 10. aprila gostovala Opera SNG Maribor z opero Črne maske slovenskega skladatelja Marija Kogoja (1892–1956). Ekspresionistična opera z libretom po istoimenski drami Leonida Andrejeva je bila praizvedena leta 1929. Nova uprizoritev je nastala v sodelovanju z ljubljansko Opero in je bila premierno izvedena januarja lani. Opera mojstrsko prikazuje duševne travme vojvode Lorenza di Spadara, ki organizira ples v maskah, srečanje s povabljenim in nepovabljenimi maskami pa ga prisili k soočenju z lastno preteklostjo in poreklom.

Na bienalu je zagrebški baletni ansambel 6. aprila prvič izvedel tri krajša dela na glasbo Clauda Debussyja in Igorja Stravinskega v koreografiji gosta iz Maribora Edwarda Cluga. Debussyjevi deli Šest antičnih epigrafov in V belem in črnem ter Posvetitev pomladi Stravinskega sodijo v klasiko sodobne glasbe 20. stoletja in so po stotih letih še vedno redno na programih svetovnih koncertnih in opernih odrov.

Kulturna dogajanja spremljala Polona Jurinić 🍷

Stanko Mlinar: Moja prva ljubezen, moja vespa

Najprej sem jo videl na filmu. Takoj sem se zaljubil vanjo. To je bila ljubezen na prvi pogled. Vendar sem takrat, v času po drugi svetovni vojni, to ljubezen lahko gojil le na daljavo. Prvo priložnost, da jo pobožam s svojo roko, sem dobil, ko sta z njo iz Trsta v Žiri prišla na obisk sestrična Albina in njen mož Bruno. Bila sta zelo ponosna nanjo. Imela je lepo razvit sprednji del, v sredini ozka, zadek pa je bil širok in lepo zaokrožen. Ves nor sem bil nanjo, toda kaj ko je bila zame nedostopna. O njej sem lahko le sanjal. Sanjal sem o njenem imenu, ki je bilo z lepimi pisanimi črkami napisano na njenem ospredju. Pisalo je vespa. Vespa pa ni bilo navadno motorno kolo, bila je nekaj več.

Pri nas se v dveh desetletjih po drugi svetovni vojni ni dalo kupiti industrijskih izdelkov večje vrednosti. Napredek je bil, ko so se v prosti prodaji pojavili prvi domači radioaparati Kosmaj ter kolesa Partizan in Rog. Prodajali so se na kredit z odplačilom na dve ali tri leta.

Možnosti za nakup novega motornega kolesa ali avtomobila pa ni bilo. Brat Zdravko je bil zagret za motorizacijo. Kot študent je v Nemčiji nekaj mesecev delal na gradbišču, na tako imenovanem baustelle, in vse prihranke vložil v že kar precej utrujeno vespo.

To je bil zame znak za alarm. Tudi jaz sem si želel vespo. Domovina vesp je bila Italija. V Italiji, v Trstu, pa je živela moja teta Marija. Toda kaj ima moja teta opraviti z vespo? Ima! Po zakonih naše nekdanje države vespe v Italiji nisem mogel kupiti, lahko pa sem jo dobil kot darilo in sicer darilo svoje tete. Toda teta, ki je bila do mene zelo dobra, ni bila premožna. Živela je od skromne italijanske pokojnine.

Pomišljal sem, kako bi svoji dobri teti pomagal. V tistem času sem s svojo družino živel v Tolminu. Potnih listov takrat še nismo imeli, vendar smo prebivalci obmejnega pasu, kjer leži tudi Tolmin, lahko potovali čez italijansko mejo z obmejnimi prepustnicami. Čez mejo nismo smeli nositi skoraj nič denarja.

Odločil sem se, da bom svojo državljansko in partijsko zavest potisnil malo vstran in prevaral državo, ki sem jo desetletje poprej pomagal ustvarjati. Sploh pa nisem ponosen na to, da greh do svoje socialistične države priznam šele potem, ko je ta država propadla. Prav velikega sramu pa ne čutim, saj je bilo v tistem času pri nas zelo veliko takih grešnikov.

H kaznivemu dejanju me je napeljala tudi moja ljubezen do kolesarstva. Zelo rad sem kolesaril iz Tolmina ob Soči navzgor do Vršiča, ob Soči navzdol, pa čez mejo do Stare Gorice. Cariniki so mi pregledali denarnico in žepe. Kolo pa nikoli ni bilo sumljivo in rodila se je grešna ideja.

S ključem številka 13 sem odvil matico in s kolesa demontiral sedež. V cev okvirja sem vtaknil denar in vrnil sedež na svoje mesto. Podal sem se na pot. Z nekaj nervoze sem prevozil prvih štirideset kilometrov poti od Tolmina do meje v Gorici. Zdelo se mi je, da je šlo veliko lažje ostalih štirideset kilometrov od Gorice do Trsta.

V Trstu sem spet uporabil ključ številka 13, potem pa se je zataknilo. Denar ni hotel ven iz skrivališča, vendar mi je tudi to nazadnje uspelo. Bil sem zadovoljen, da je šlo gladko, pomislil pa sem, kaj bi bilo, če bi tudi carinik uporabil ključ številka 13.

Pri teti sem pustil denar, prespal, in se drugi dan po štirih urah kolesarjenja (80 kilometrov) iz Trsta vrnil v Tolmin. Taka potovanja sem do jeseni 1957 še nekajkrat ponovil, pa se je pri teti nabralo kar nekaj denarja.

Teta je tako postala moj dobrotnik. Kupila je vespo in jo kot darilo čez carino po železnici poslala na moj naslov. Plačal sem nekaj carine, vespo registriral in opravil vozniški izpit.

V posebno čast sem si štel, ko sem z vespo lahko vozil svojo teto Marijo (donatorko), ko je iz Trsta prišla na obisk.

Več kot sedem let je bila vespa moja zvesta spremljevalka, po lepem vremenu in dežju. Velikokrat sem bil moker, ker nisem imel primerne obleke. Dež me je močil, a veter sušil. 🗨️

Irena Hribar: Še pomnite, tovariši?

Pred nekaj leti sem bila v Muzeju novejših zgodovine v Ljubljani. Med drugim sem v muzeju vide-la predmete, ki jih imam še vedno doma ali pa so mi še vedno v svežem spominu. Na primer prvi telefoni z vrtljivimi številkami, radio, kakršen pri meni še vedno veselo igra, videla sem tisto zeleno reč, v katero smo vstavljali mleko, ki je bilo v vrečkah.... Kar malo sem se zamislila in ni mi bilo prav, da so te reči, ki smo jih uporabljali še »včeraj«, že v muzeju, saj to pomeni, da smo tudi mi že za v muzej.

Zdi se mi, da so povojne generacije, se pravi generacije, ki se sedaj upokojujejo, doživele toliko novega kot le redko katere pred njimi. To so generacije, ki se spominjajo svojih prvih kemičnih svinčnikov, prvih čigumijev, prvega toaletnega papirja (v lističih, ki mi ga je bilo žal uporabljati za namen, za katerega je bil narejen, jaz bi po tem pisala in risala...), da ne govorim o prvih črno-belih televizorjih, ki so na začetku v glavnem predvajali »sneg« in pred katere smo postavljali »filterje« - spodaj zelenkaste, vmes rjavkaste in zgoraj modre – tako da se je zdelo, kot bi gledali filme v barvah... In seveda si se moral dvigniti iz svojega udobnega fotelja in pritisniti gumb na aparatu, da si lahko zamenjal program. Grozno, kakšno mladost smo imeli.

Kemični svinčniki so imeli v sebi prelepo gospodično v kopalkah, okrog katere je bila nekakšna tekočina in če si svinčnik obrnil, je tekočina povzročila, da se je gospodična slekla in ostala gola. V časopisih ni bilo golote, če so slučajno pokazali kakšno bradavico, je bil to jok in stok in škandal. Otroci smo se igrali kavboje in Indijance in vsi so hoteli biti Indijanci. Igrali smo se Herkulesa in si delali usnjene zapestnice z nitnami (se pravi z neti oziroma zakovicami). Igrali smo se tudi Nemce in partizane, samo nihče ni hotel biti Nemec. Pa zdravnike in paciente in si kazali ritke, lulčke in še kaj... Srednješolci smo imeli »hora legalis« - določena ura, do katere si smel biti zunaj in če te je kakšen profesor po naključju videl po tej uri, je drugi dan v šoli sledil ukor. Pri matematiki smo za računanje logaritmov uporabljali »rehnšiberje« in Vegove tablice....

Nato pa se je začelo... prvi neverjetno dragi kalkulatorji, videorekorderji, TV-aparati z daljinskimi »piloti«, računalniki, mobiteli...

In morda le ni tako narobe, da so predmete iz moje (naše) mladosti dali v muzej, saj nekam je treba dati to staro kramo. Kdo pa bi se danes še dvignil iz fotelja in zamenjal program na teveju s pritiskom na gumb na aparatu? Saj se ne moreš. Artritis. 🗨️

Ne pozabimo slovenskih jedi: leča na sto in en način

Danes se veliko govori in piše o zdravi prehrani. Večkrat slišimo za stročnice, ki so posebej primerna, zdrava in enostavna hrana. Pri nas prevladujeta fižol in grah, bolj slabo pa so zastopani leča, soja, čičerka. Tokrat nekaj več pozornosti posvečamo – leči.

Leča je ena prvih rastlin, ki jih je začel gojiti človek. Izvira iz Sredozemlja, kasneje se je pridelovanje leče razširilo v srednjo Evropo in po celem svetu. Največji proizvajalec leče je danes, Indija. Leča je enoletna stročnica, vsebuje veliko beljakovin, ogljikovih hidratov, surovih maščob, mineralov in vitaminov. Imamo več vrst leče: za pire in juhe je primerna rdeča leča, ker se rada razkuha; za solate in ostale jedi, denimo enolončnice, pa zelena ali temno rjava leča, ker ostane cela. Leča postaja spet priljubljena, ker se hitro skuha in je lažje prebavljiva od fižola. Pred kuhanjem je ni treba namakati. Lahko jo pripravimo na nešteto načinov. K njej se zelo poda nekaj kislega (na primer kislina smetana, limona, kis). Namesto klasične priprave leče v enolončnici z zelenjavo in suhim mesom, predlagamo nekoliko drugačno pripravo leče.

Leča z avokadom

Potrebujemo: 0,5 kg leče (lahko v pločevinki), 1 avokado, 2 dl mleka, 0,5 žličke mlete sladke paprike, muškatni orešček, sol.

Priprava: skuhano lečo začinimo s papriko in muškatnim oreščkom ter dodamo očiščen in z mlekom pretlačen

avokado, po okusu posolimo in jed je gotova. Uporabimo kot namaz ali prilogo.

Lečine sarmice

Potrebujemo: 20 dag rdeče leče, 1 čebulo, 3 stroke česna, 20 dag listov blitve, 10 dag stebelne zelene (celer), malo oljčnega olja, poper, sol, 20 dag pelatov.

Priprava: blitvine liste blanširamo, jih takoj poplaskamo z mrzlo vodo in odcedimo.

Omaka: na olju pražimo strt česen dokler ne porumeni. Dodamo narezane pelate, žličko sladkorja, sol in poper. Kuhamo, dokler se omaka ne zgosti.

Nadev: sesekljano čebulo prepražimo, dodamo strt česen, na majhne kocke narezano zeleno in lečo. Dolijemo vodo. Kuhamo 5–10 minut, dokler se leča ne zmežča. Solimo in popramo po okusu. Jed mora biti gosta (odvečno tekočino odcedimo), za zgostitev lahko dodamo žličo drobtinic. Tako pripravljeno lečo

zavijemo v blitvine liste. Sarmice serviramo z omako iz pelatov ali s kislom smetano. Nadev lahko poboljšamo, če mu dodamo sesekljano šunko.

Lazanje z lečo

Potrebujemo: 0,5 kg testenin za lazanje, 0,5 piščančjega fileja, 1 čebulo, 2 stroka česna, 2 žlici paradižnikove mezge, 10 dag moke, 0,5 l mleka, 10 dag masla, 1 pločevinka leče (lahko tudi sami skuhamo 0,5 kg rdeče leče), muškatni orešček, sol, poper, nariban sir.

Priprava: na maščobi prepražimo sesekljano čebulo, dodamo česen, lečo, paradižnikovo mezgo, dolijemo vodo, popopramo, posolimo in pustimo, da zavre. Posebej na maslu zlato rumeno popražimo majhne piščančje zrezke in jih posolimo.

Omaka bešamel: maslo segrejemo, dodamo moko in jo svetlo rumeno prepražimo, dodamo mleko in mešamo, dokler se ne zgosti. Dodamo muškatni orešček, sol in poper.

V pomaščen pekač položimo plast lazanz, prekrijemo z lečo, nanjo položimo zrezke in prelijemo z bešamelom. Postopek ponovimo. Na vrhu naj bodo lazanje prelite z bešamelom. Pekač pokrijemo s pokrovom ali alu folijo in damo v segreto pečico. Pečemo pol ure na 200 stopinj Celzija. Pekač vzamemo iz pečice, odkrijemo, potresemo z naribanim sirom in damo še za nekaj minut v pečico, da se rjavo zapeče. Jed lahko ponudimo toplo ali hladno.

Ivanka Nikčević

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

Dejanja so glasnejša od besed.

Dosti besed – malo prida.

Beseda lahko močnejše udari kot pest.

Bolje je dvakrat vprašati, kot enkrat preslišati.

Modra ušesa se ne zmenijo za neumne besede.

Da se resnica prav spozna, treba je slišati dva zvona.

Kjer vsi govorijo, nihče ne posluša.

Kdor govori, kar se mu zdi, mora slišati, česar ne želi.

Laž hodi po eni nogi.

Laž je kakor šilo v žepu; prej ali slej se izda.

NOVO! PUSTOLOVSKI PARK OTOČEC

Pustolovski park Otočec

Preživite dan drugače. V naravi in aktivno.

NOVO na Otočcu: Doživite pravo pustolovsko dogodivščino med krošnjami dreves in spoznajte svet iz ptičje perspektive. Prava zabava za male in velike pustolovce!

Pustolovski park Otočec sestavljajo šolski poligon in 4 avanturistične poti s 46 različnimi plezalnimi elementi, ki ponujajo zanimivo in vznemirljivo pustolovščino – primerno za vse starosti.

Pustolovski park je odprt vsak konec tedna:

- do 30. junija; petek, sobota, nedelja in prazniki: od 11. do 18. ure
- 1. julij-31. avgust; petek, sobota, nedelja in prazniki: od 10. do 20. ure
- 1. september-31. oktober; sobota, nedelja in prazniki: od 11. do 17. ure

Namig: Pustolovski izlet združite s **kopanjem v Termah Šmarješke Toplice**. In popoln dan je tu! Vabljeni.

Hoteli Otočec, Slovenija

T: 07/ 38 48 600

E: booking.otocec@terme-krka.si

I FEEL
SLOVENIA

TERME KRKA

www.hoteli-otocec.si

GOSPODARSKA ZBORNICA
DOLENJSKE IN BELE KRAJINE

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje.